Näringsutskottets betänkande

1982/83:32

om mineralpolitik (prop. 1982/83:100 delvis)

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1982/83:100 bilaga 14 (industridepartementet) punkterna D 1–D 5, som gäller anslag till Sveriges geologiska undersökning, bergsstaten och statens gruvegendom,

dels – helt eller delvis – 26 motioner rörande bl. a.
det år 1982 beslutade programmet för utökad prospektering,
åtgärder mot utländska engagemang i den svenska gruvnäringen,
prospektering och gruvbrytning i Bergslagen,
ny teknik för gruvindustrin,
Ranstad Skiffer AB,
krom-, nickel-, vanadin- och wolframproduktion,
zinksmältverk i Örebro län,
avskaffande av inmutningssystemet,
nationalisering av nya mineralfyndigheter,
förbud mot uranbrytning,
rätten till gasfynd.

Propositionen

I proposition 1982/83:100 bilaga 14 (tolfte huvudtiteln) har regeringen – efter föredragning av industriminister Thage G. Peterson – under angivna rubriker föreslagit:

D 1. Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering m. m. (s. 90–96)

att riksdagen till Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 64 065 000 kr.,

D 2. Sveriges geologiska undersökning: Utrustning (s. 96 f.)

att riksdagen till Sveriges geologiska undersökning: Utrustning för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 277 000 kr.,

D 3. Bergsstaten (s. 97 f.)

att riksdagen till Bergsstaten för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 209 000 kr.,

D 4. Statens gruvegendom: Prospektering m. m. (s. 99–101)

att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under budgetåren 1984/85–1986/87 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebär åtaganden om högst 40 000 000 kr. för budgetåret 1984/85, 26 000 000 kr. för budgetåret 1985/86 och 17 000 000 kr. för budgetåret 1986/87,

2. till Statens gruvegendom: Prospektering m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 61 238 000 kr.

D 5. Statens gruvegendom: Egendomsförvaltning m. m. (s. 101 f.)

att riksdagen till Statens gruvegendom: Egendomsförvaltning m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 11 454 000 kr.

Motionerna

De motioner som behandlas här är följande:

1982/83:255 av Iris Mårtensson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär skyndsamma initiativ i syfte att få i gång brytningen av malmfyndigheter i Hälsingland,

1982/83:256 av Sten Svensson m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till riktlinjer för forsknings- och utvecklingsverksamheten vid Ranstadsverket,

1982/83:336 av John Andersson (vpk), vari hemställs att riksdagen hemställer hos regeringen om utarbetande av ett handlingsprogram för nickelbrytning i Västerbotten, byggt på statligt ägande,

1982/83:341 av Paul Lestander (vpk) och John Andersson (vpk), vari hemställs att riksdagen utttalar sig för att en helhetsbedömning av wolframfynden i Västerbotten och Norrbotten snarast bör komma till stånd i enlighet med vad som anförs i motionen,

1982/83:342 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att försök i industriell skala med metallutvinning genom lakningsteknik bör startas i enlighet med vad i motionen anförs och ger regeringen detta till känna,

1982/83:648 av Marianne Karlsson m. fl. (c, m, fp), vari hemställs att riksdagen antar följande förslag till ändring i minerallagen:

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter

dels att i 9 § dess andra stycke upphäves,

dels att i 1 § dess sista stycke skall ha följande lydelse:

Fastighetsägaren får utan koncession på egen mark leta efter naturgas och får utnyttja påträffad gas och även olja; därest sådan påträffas. Har fastighetsägaren påträffat naturgas eller olja, äger han därvid, såvitt avser egen mark, företräde till fyndet framför annan som har koncession inom området. Såvitt avser utnyttjande utöver husbehov gäller sådant företräde endast om fynd av fastighetsägaren anmälts till bergmästaren och den som har koncession ej dessförinnan hos bergmästaren anmält fynd av naturgas eller olja i borrhål på ett avstånd understigande fem kilometer från den av fastighetsägaren påvisade fyndplatsen.

1982/83:653 av Nils Åsling (c), vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av budgetproposition 1982/83:100, bilaga 14, punkt D, uttalar att det särskilda anslaget för utökad prospektering och projektering av mineralfyndigheter också skall användas för att täcka kostnader i samband med projekt i Jämtlands län,

1982/83:802 av Karin Flodström m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen anhåller om att regeringen utfärdar tilläggsdirektiv till utredningen om vissa frågor inom mineralområdet enligt de riktlinjer som anges i motionen,

1982/83:809 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att inom ramen för medel avsedda för prospektering i Mellansverige tillräckligt belopp ställs till förfogande så att projektering av scheelitmalm kan komma till utförande,

1982/83:815 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hemställer hos regeringen om förslag om att medel anvisas LKAB för att bedriva önskvärd mineralprospektering i Mellan- och Sydsverige utan samarbete med utländska intressen,

2. hemställer hos regeringen om förslag i syfte att förhindra och omöjliggöra för utländska intressen att engagera sig i svensk gruvnäring alltifrån prospektering till utvinning,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att samarbetet mellan brittiska BP och LKAB bör upphöra,

1982/83:1013 av Gunilla André m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. beslutar att forsknings- och utvecklingsarbetet vid Ranstadsverket skall avbrytas efter den nu pågående verksamhetsperiodens utgång,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ansvaret för återställningsarbetena vid Ranstadsverket,

3. hos regeringen anhåller om att frågan om Ranstadsverkets framtida användning för annat än skifferhantering utreds,

1982/83:1017 av Lars-Ove Hagberg (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att Grängesbergsgruvan bör tillföras erforderliga investeringsmedel så att gruvbrytning blir möjlig även i framtiden,

2. uttalar att en nedläggning av Grängesbergsgruvan inte får ske förrän malmen är utbruten och ersättningsarbeten anskaffats,

1982/83:1020 av Per Israelsson (vpk), vari hemställs att riksdagen hemställer hos regeringen om utredning av frågan om anläggande av ett zinksmältverk inom Örebro län i enlighet med vad i motionen anförts,

1982/83:1028 av Per-Richard Molén (m) och Ingrid Hemmingsson (m), vari hemställs att riksdagen beslutar att en tiondel av prospekteringsanslaget för budgetåret 1983/84 används för utforskning av mineraltillgångar inom Västernorrlands och Jämtlands län,

1982/83:1031 av Hans Petersson i Hallstahammar m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om nödvändiga förslag och åtgärder för upprättande och genomförande av ett åtgärdsprogram för gruvnäringen i Bergslagen i enlighet med vad som anförs i motionen,

1982/83:1035 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att utvecklingen av svensk gruvnäring bör grunda sig på de riktlinjer motionen anför och hos regeringen hemställer om nödvändiga förslag och åtgärder i enlighet därmed,

2. hemställer hos regeringen om förslag som innebär

a) att beslutet om delning av SGU upphävs enligt vad i motionen anförs,

b) att SGU:s internationella verksamhet får en inriktning enligt vad i motionen anförs,

3. hos regeringen hemställer om förslag som innebär att inmutningssystemet avskaffas och ersätts med ett enhetligt koncessionssystem,

4. uttalar att staten ej bör upplåta eller överlåta sin kronoandel, som regleras i 5 kap. gruvlagen,

5. hos regeringen hemställer om förslag om ändring i gruvlagen och lagar som reglerar mineralfyndighet så att nya fyndigheter helt tillfaller samhället,

6. hemställer hos regeringen om förslag innebärande att privatägda mineralförekomster överförs i samhällets ägo,

1982/83:1100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), såvitt gäller hemställan (10) att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om förbud mot inhemsk uranbrytning och prospektering av uran,

1982/83:1108 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan (6) att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till förbud mot uranprospektering och uranbrytning,

1982/83:1481 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

3. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om

behovet av fortsatt prospekteringsverksamhet i Jämtlands län,

4. till Ökad prospekteringsverksamhet i Jämtlands län anvisar 20 000 000 kr. ur reservationsanslaget Program för utökad prospektering m. m. på tilläggsbudget I i statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln,

1982/83:1504 av Bengt Wittbom (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående prospekteringsverksamhet i Håkansboda,

1982/83:1585 av Olle Westberg m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (3 delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om basföretagens råvaruförsörjning, bl. a. gruvnäringarna i Hälsingland [till den del hemställan icke gäller skogsindustrin],

1982/83:2007 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m), såvitt gäller hemställan att riksdagen

13. avslår regeringens förslag om bemyndigande att under budgetåren 1984/85–1986/87 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebär åtaganden om högst 40 000 000 kr. för budgetåret 1984/85, 26 000 000 kr. för budgetåret 1985/86 och 17 000 000 kr. för budgetåret 1986/87,

14. bemyndigar regeringen att under budgetåret 1984/85 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebär åtaganden om högst 10 000 000 kr.,

15. till Statens gruvegendom: Prospektering m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 46 238 000 kr.,

16. till Statens gruvegendom: Egendomsförvaltning m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 7 454 000 kr.,

1982/83:2023 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c), såvitt gäller hemställan (1) att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om förbud mot uranbrytning och uranprospektering,

1982/83:2028 av Bertil Måbrink (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om att brytning och utvinning av vanadin påbörjas i Järvsö-Bjuråker,

2. hos regeringen hemställer om att förutsättningarna för ett titansvampverk i anslutning till titanjärnmalmen i Järvsö-Bjuråker utreds,

1982/83:2031 av Kerstin Nilsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om möjligheten av lokalisering av ett ferrokromverk i anslutning till kromfyndigheten i Kukkola,

1982/83:2044 av Rune Ångström (fp), vari hemställs att riksdagen begär att förutsättningarna för att starta gruvdrift i liten skala snarast utreds med sikte på att försöksverksamhet med smågruvor kan startas i Norrlands inland.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Allmänt om gruvindustrin

Nuläget

Gruvindustrin omfattar två näringsområden: malmgruvor samt andra gruvor och mineralbrott. Näringsområdet malmgruvor består i sin tur av två delar. Den sysselsättningsmässigt största är järngruvor, som år 1981 hade 46 % av gruvindustrins totalt 15 500 sysselsatta. Den andra är icke-järngruvor, med 28 % av antalet sysselsatta. Näringsområdet andra gruvor och mineralbrott svarade för resterande 26 %. År 1981 uppgick gruvindustrins andel av industrins totala produktion till drygt en och en halv procent och dess andel av exporten till närmare två procent.

Tabell 1. Gruvindustrins delbranscher. Antal arbetsställen (med minst fem sysselsatta) och anställda åren 1970 och 1981 samt produktion (förädlingsvärde) år 1981. Milj. kr.

Delbransch	Arbetsställen		Anställda			Produktion	
	antal	antal	antal	antal	andel %	milj. kr.	andel %
andel %	1970	1981	1970	1981		1981	
Järngruvor	36	12	8 382	7 172	55	1 099	48
Icke-järngruvor	28	20	3 183	4 344	33	786	35
Andra gruvor och mineralbrott	145	83	2 288	1 580	12	397	17
Gruvindustrin totalt	209	115	13 853	13 096	100	2 282	100

Järngruvornas produkter är styckemalm, mull, slig och pellets, vilka utgör råvaror vid framställning av råjärn. Produktionens fördelning framgår av tabell 2.

Tabell 2. Svenska järngruvor. Produktion år 1982 (resp. produktionsbudget för år 1983). Milj. ton järnmalmsprodukter.

Gruvor	Högfosfor-produkter	Lågfosfor-produkter	Pellets	Summa
Kiirunavaara	5,6 (5,3)	1,9 (0,6)	1,0 (1,1)	8,5 (7)
Svappavaara	–	–	1,2 (0)	1,2 (0)
Malmberget	–	2,3 (2,1)	1,7 (1,5)	4,0 (3,6)
Summa LKAB	5,6 (5,3)	4,2 (2,7)	3,9 (2,6)	13,7 (10,6)
Dannemora	–	0,4 (0,4)	–	0,4 (0,4)
Grängesberg	–	1,6 (1,6)	–	1,6 (1,6)
Summa SSAB	–	2,0 (2,0)	–	2,0 (2,0)

Efterfrågan på stål i världen är f. n. mycket låg. Världsproduktionen beräknas under år 1982 ha blivit den lägsta under den senaste tioårsperioden. Leveranserna från Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) blev de lägsta sedan slutet av 1950-talet.

Även SSAB Svenskt Stål AB:s gruvor har mött svårigheter. Förluster har redovisats åren 1978–1981, och i "Handlingsprogram 1982" har företaget uppställt krav för gruvornas överlevnad. För att dessa krav skall uppfyllas har beslut fattats om ett åtgärdsprogram, som skall vara verkställt till våren 1983. SSAB räknar med att åtgärdsprogrammets alla viktiga delmål kommer att uppnås.

Icke-järngruvornas produktion består av sliger innehållande koppar, bly, zink, guld, silver, svavel och wolfram, vilka levereras som insatsvaror till metallverk och kemisk industri.

F. n. är nitton gruvor och elva anrikningsverk i drift hos fem företag. Det dominerande företaget är Boliden Mineral AB med femton gruvor och sju anrikningsverk i norra och mellersta Sverige. Dessutom sker produktion hos LKAB:s dotterbolag AB Statsgruvor och Viscaria AB samt hos Stora Kopparberg AB och Vieille Montagne med var sin gruva och var sitt anrikningsverk. Icke-järngruvorna är i allmänhet väsentligt mindre än järngruvorna.

Tabell 3. Icke-järngruvor. Företag vid årsskiftet 1982-1983

Företag	Län	Antal gruvor	Antal anrik-ningsverk	Sliger inne-hållande
Boliden	Kopparberg Västerbotten Norrbotten	15	7	koppar, bly, zink, guld, silver
Statsgruvor	Örebro	1	1	wolfram
Stora Kopparberg	Kopparberg	1	1	koppar, bly, zink, guld, silver
Vieille Montagne	Örebro	1	1	bly, zink, silver
Viscaria	Norrbotten	1	1	koppar

Icke-järngruvornas produktion har på kort sikt inte påverkats så mycket av efterfrågevariationer och har under åren 1979–1981 varit i stort sett oförändrad. Några större lager av malm har företagen inte.

Marknads- och produktionsutvecklingen på kort sikt[1]

Sverige var på 1950-talet den dominerande järnmalmsexportören i världen med en marknadsandel på 39 % av världsexporten år 1950. Den svenska marknadsandelen har därefter stadigt minskat och utgjorde år 1981 knappt 5 % av världsexporten. Brasilien och Australien har blivit de största exportörerna med vartdera ca 20 % av världsexporten. Andra stora exportörer är Canada, Sovjetunionen, Indien och Liberia.

År 1970 var leveranserna från Sverige till den största marknaden, EG, 25 miljoner ton, vilket motsvarade 24 % av EG:s järnmalmsimport. År 1981 var motsvarande siffror 14 miljoner ton och 12 %. Av Sveriges övriga marknader för järnmalm kan nämnas Finland, Östeuropa och Indonesien.

Det mycket låga kapacitetsutnyttjandet inom EG:s stålindustri, ca 50 %, medförde att exporten av svensk järnmalm under år 1982 var den lägsta sedan slutet av 1950-talet. Stor osäkerhet råder om utsikterna för stålproduktionen under år 1983. Gapet mellan möjligt och faktiskt kapacitetsutnyttjande i de svenska järnmalmsgruvorna är f. n. stort men kommer att minska avsevärt genom aviserade personalminskningar.

Kapacitetsutnyttjandet hos de svenska icke-järngruvorna har de senaste åren varit tämligen högt, och några större problem att avsätta sina produkter har man inte haft. De sjunkande metallpriserna har givetvis påverkat företagens ekonomiska resultat. Under år 1982 har gruvan i Aitik i Västerbotten, vilken skall svara för i det närmaste två tredjedelar av Boliden AB:s produktion av gruvkoppar, löst sina tidigare produktionsproblem vad gäller anrikningen av malmen. Andra halvåret 1983 skall LKAB:s koppargruva Viscaria ha nått full kapacitet. Under år 1983 kommer produktionen i branschen sannolikt att öka. En ökning av den industriella efterfrågan på metaller i världen bör även medföra högre priser. Detta tillsammans med den svenska devalveringen torde innebära väsentliga resultatförbättringar för branschens företag under år 1983.

Sysselsättning och investeringar

Antalet sysselsatta vid järngruvorna uppgick år 1981 till 7 200. I sin strävan att åter nå lönsamhet genomför järnmalmsföretagen omfattande strukturprogram, innebärande bl. a. ett minskat antal sysselsatta även under år 1983.

Icke-järngruvorna hade 4 300 sysselsatta år 1981. Det är den enda delbransch inom gruvindustrin som under 1970-talet ökade antalet sysselsatta. Under åren 1981 och 1982 har gruvorna i Stollberg och Vassbo-Guttusjö, båda belägna i Kopparbergs län, lagts ned. I slutet av år 1981 togs Bolidens

[1] Bedömningen av den framtida utvecklingen inom gruvindustrin baseras på uppgifter från den löpande branschbevakning som gemensamt utförs av statens industriverk och Sveriges geologiska undersökning.

Hornträskgruva i Västerbottens län i drift, och intrimningen av Aitikgruvan efter den senaste utbyggnaden avslutades år 1982. Den senaste tidens högre guldpriser och den svenska devalveringen gör det möjligt för Boliden att öppna en gruva i Enåsen i Hälsingland. Anläggningsarbetena för Viscaria-projektet startade år 1980, och full produktion av slig skall ha uppnåtts vid halvårsskiftet 1983. Sammanfattningsvis kan man förutse en viss mindre ökning av antalet sysselsatta inom icke-järngruvorna under år 1983.

De årliga investeringarna inom gruvindustrin har åren 1978–1981 legat betydligt under motsvarande nivå åren 1971–1977. Gruvindustrins investeringar var 23 % lägre år 1981 än år 1980. Den rådande lågkonjunkturen medför att flera gruvföretag minskar investeringarna av bl. a. likviditetsskäl. Under år 1983 fortsätter troligen denna minskning.

Utvecklingen i ett tioårsperspektiv

Den minskning av antalet anställda inom gruvindustrin som har pågått sedan år 1976 kommer att fortsätta. Nedgången kommer i första hand att gälla för järngruvorna, och anledningen är väntad stagnation eller endast svag tillväxt inom stålindustrin. Icke-järngruvorna kommer i bästa fall att uppvisa en begränsad ökning av antalet anställda.

En ökning av produktionen parallellt med en kapacitetsanpassning i form av fortsatta nedläggningar av arbetsställen samt minskat antal sysselsatta vid kvarvarande anläggningar bör möjliggöra en hög produktivitetstillväxt under 1980-talet.

Exporten från gruvindustrin bedöms komma att tillväxa svagt under 1980-talet. År 1980 uppgick denna export endast till 75 % av motsvarande export under högkonjunkturen åren 1973 och 1974. En viss begränsad tillväxt av exporten från den låga nivå som har kännetecknat de senaste åren är sannolik.

Under andra hälften av 1970-talet har investeringarna varit lägre än tidigare beroende på den stagnation som har präglat Sveriges huvudmarknader. Även med en svag produktionstillväxt sker inom branschen omstruktureringar som kräver investeringar. Investeringarna bedöms komma att ligga på ungefär oförändrad nivå jämfört med 1970-talet.

Utvecklingen inom gruvindustrin var under 1970-talet väsentligt svagare än utvecklingen inom industrin som helhet. Även om en viss ökning av gruvindustrins produktion och export kan komma att äga rum kommer sysselsättningen att fortsätta att minska och detta i en snabbare takt än för hela industrin. Den allmänna bedömningen är att gruvindustrins relativa betydelse inom den svenska industrin sannolikt kommer att fortsätta att minska.

Gruvindustrins strategier vid 1982 års devalvering

Statens industriverk fick i oktober 1982 regeringens uppdrag att utreda effekterna av den devalvering som företogs i oktober 1982. I syfte att få fram en ingående information om devalveringens effekter på de större exportföretagen har omfattande intervjuer gjorts med 19 företag. I sex punkter redovisas nedan resultatet av en intervjuundersökning vad gäller gruvindustrins företag.

1. Devalveringen ledde år 1982 till kraftigt negativt resultat för järngruvorna (LKAB) men till ett visst positivt resultat för icke-järngruvor (Boliden). Detta sammanhängde med att LKAB hade terminssäkrat sina exportintäkter fram till ett stycke in på år 1983 till kurser för US dollar som gällde före devalveringen samtidigt som de kostnader som avräknades i utländsk valuta, såsom för olja, drift i Narvik, järnvägsfrakter i Norge samt räntor på utlandslånen omedelbart höjdes. Härtill kom betydande förluster genom uppskrivning av LKAB:s långfristiga utlandslån. För Boliden blev nettoeffekten av devalveringen positiv redan år 1982.

2. De svenska gruvföretagen kommer inte att sänka priserna i utländsk valuta såsom en följd av devalveringen. För Boliden som marknadsför malmer och metaller är en sådan åtgärd inte aktuell då priserna på dessa produkter i huvudsak har fastställts på internationella valutabörser. Till följd av sin ringa storlek på världsmarknaden är Boliden inte heller prisledande. För LKAB:s del finns inte utrymme för initiativ till prissänkningar. Prissänkningar för LKAB:s produkter skulle dessutom med stor sannolikhet leda till motsvarande prissänkningar hos konkurrenterna utan att LKAB skulle kunna räkna med ökade marknadsandelar.

3. För såväl Boliden som LKAB möjliggör de förbättrade relationerna mellan intäkter och kostnader under år 1983 en volymökning genom ökad marknadsbearbetning. Utbudet kan även stimuleras genom att nya gruvor öppnas och nedläggningar av marginalgruvor fördröjs (gäller inte järnmalmer).

4. Överflyttning av inköp från utländska till svenska leverantörer är möjlig endast i begränsad utsträckning. Det kan gälla vissa verkstadsprodukter, gummivaror m. m. Däremot är man helt hänvisad till import för vissa stora inköpsposter, såsom olja, kol, råmetaller och stora truckar.

5. Inga större ändringar i investeringsplanerna har gjorts med anledning av devalveringen. Kapacitetsinvesteringar beslutas på grundval av långfristiga överväganden. Den allmänna uppfattningen är att fördelarna med devalveringen kan bli kortvariga och att den därmed kommer att få ringa inverkan på eventuella utbyggnadsplaner i Sverige. Kalkylräntan har höjts med anledning av den snabbare inflationen.

6. Under år 1983 blir relationerna mellan intäkter och kostnader väsentligt förbättrade. En förutsättning för detta är emellertid att valutaförlusterna har reglerats under år 1982. Produktpriserna stiger – såväl på export-

som på hemmamarknaden – med 19 % jämfört med vad som skulle ha blivit fallet utan devalvering. Efter avdrag för ökade kostnader för import av insatsvaror m. m., räntor på utlandslån, utdelningsskatt, elskatt, höjda arbetsgivaravgifter m. m. samt devalveringsbetingade löneökningar och inflation kvarstår i järnmalmsindustrin ca 60 % och i icke-järnmalmsindustrin ca 30 % av det 16-procentiga devalveringsutrymmet till förbättringar av relationerna mellan intäkter och kostnader. Boliden kan härigenom uppnå en kraftigt förbättrad vinst i förhållande till år 1982, medan LKAB kan räkna med att minska förlusterna, dock utan att uppnå vinst.

Legeringsmetaller: fyndigheter i Sverige

Allmänt

Möjligheterna till brytning av legeringsmetaller i Sverige tas upp i flera av de motioner som behandlas i detta betänkande.

Krom, mangan, kobolt, vanadin, nickel, molybden, wolfram och titan bedöms av överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) som de från försörjningsberedskapssynpunkt känsligaste legeringsmetallerna vid en eventuell avspärrning. Krom och kobolt får extra stor betydelse genom att produktion och reserver av dessa metaller är koncentrerade till ett fåtal länder. Så finns exempelvis 96 % av kända kromresurser i två länder, Sydafrika och Sovjetunionen, av vilka Sydafrika har en andel på 88 %.

Beträffande förhållandena i Sverige kan rent allmänt konstateras att man f. n. känner till ytterst få fyndigheter av de tidigare nämnda legeringsmetallerna som ens är i närheten av att företagsekonomiskt kunna utnyttjas. Trots detta bedöms möjligheterna att finna brytvärda fyndigheter av åtminstone några av metallerna som goda från geologisk synpunkt. Den främsta orsaken till att sådana fyndigheter inte påträffats hittills är enligt verksamma prospektörer att det endast är fem till tio år sedan man började en allvarligare prospektering efter legeringsmetaller. Tidigare var all prospektering nästan helt inriktad på basmetaller.

I det följande ges en kortfattad beskrivning av förekomsten i Sverige av de olika legeringsmetallerna.

Mangan

Många svenska järnmalmer innehåller mangan i varierande halter. Ett flertal mindre fyndigheter är kända i Sverige, t. ex. Ultevis utanför Jokkmokk, Bölet norr om Karlsborg samt Spexeryd och Hohult sydost om Jönköping. Under världskrigen har Bölet och Spexeryd varit av betydelse för den svenska stålindustrin.

En del av de mellansvenska järnmalmerna är manganförande. Vissa av dem har varit så rika att de kunnat betecknas som manganmalmer. Mest känd

av dessa fyndigheter är Långban, belägen mellan Filipstad och Lesjöfors. Vidare kan nämnas fyndigheter i Dalsland, Nybergsfältet i Örebro län (Mangruvan), där brytning förekom till år 1971, samt Stora Uttervik i Södermanlands län.

Inga nya fyndigheter har framkommit sedan mineralpolitiska utredningen (MPU) avgav sin rapport (SOU 1979:40) Malmer och metaller. Några fyndigheter som skulle kunna ha eller få ekonomiskt intresse finns således ej. Kända tillgångar som någorlunda snabbt kan utnyttjas i händelse av avspärrning är relativt små, och möjligheterna att påträffa nya manganmalmer inom landet anses vara ringa.

Krom

Under andra världskriget bröts mindre mängder krommalm i Lear- och Röfjällsgruvorna i Jämtlands län. Inga fyndigheter finns i dag inom landet. Under senare år har kromuppslag påträffats vid gränsen till Finland. Ännu så länge har – enligt uppgifter från nämnden för statens gruvegendom – några säkrare resultat inte erhållits. De mindre kromförekomsterna i fjällkedjan är helt obetydliga och saknar ekonomisk betydelse.

Kobolt

I Sverige är flera fyndigheter med kobolt kända. Bland fyndigheter där brytning skett kan nämnas Los i Hälsingland, Gladhammar väster om Västervik, Vena öster om Askersund, Tunaberg väster om Oxelösund samt Bolidengruvan.

Kobolthalten i Skelleftefältets kismalmer är omkring 0,03 %. Nickelfyndigheten Lainijaur håller i vissa delar av malmen över 1 % kobolt. Även alunskiffrarna i Närke innehåller kobolt. I Ranstad är halten obetydlig. Halten i de jämtländska alunskiffrarna är okänd.

Även beträffande kobolt är situationen den att några nya förekomster inte har upptäckts sedan år 1978. Håkansbodafyndigheten har undersökts på senare tid, och diskussioner förs om fortsatta undersökningar.

Nickel

Brytning av nickelmalm har under 1800-talet ägt rum på ett flertal platser i landet, bl. a. i Kleva i Småland samt i Kuså och Slättberg i Dalarna. Under andra världskriget bröts nickelmalm i Lainijaur i Skelleftefältet.

Vissa tillgångar finns i anslutning till tidigare brutna fyndigheter. Dessa är av sulfidmalmstyp. I Älgliden i Skellefteå kommun finns en förekomst av koppar och nickel, och under senare år har Sveriges geologiska undersökning (SGU) upptäckt några mindre förekomster i Lappvattnet-Mjövattnet i

samma kommun. Några smärre fyndigheter finns i Mellansverige, t. ex. Slättberg i Dalarna.

Stora nickelmängder finns även i fjällkedjan. Dessa bergarter håller i genomsnitt endast ca 0,2 % nickel.

Sedan MPU avgav sin rapport år 1978 har SGU och Boliden påvisat en del smärre nickelförekomster i Västerbotten och Norrbotten. Dessa förekomster innehåller i allmänhet även smärre mängder koppar. Ingen av förekomsterna bedöms vara brytvärd under normala förhållanden. I en avspärrningssituation torde de emellertid kunna fylla landets behov av nickelmetall. De stora potentiella nickelmängder som finns i fjällkedjan torde, främst av miljöskäl, knappast kunna utvinnas. Enligt uppgift måste, även om alla tekniska problem är lösta, minst 5 miljoner ton per år brytas för att brytningen skall vara ekonomisk. Utvinningens lönsamhet är i viss mån beroende av i vilken utsträckning olika biprodukter, bl. a. kobolt och ädelmetaller, kan tas till vara.

Molybden

Smärre molybdenförekomster har under senare år prospekterats, främst inom Arjeplogområdet i Norrbotten. LKAB har utfört kostnadskalkyler för eventuell brytning, men dessa har visat att en sådan f. n. inte skulle vara ekonomisk. Möjligheterna till ytterligare fynd bedöms emellertid vara relativt goda. De redan påträffade molybdenförekomsterna skulle eventuellt kunna bli ekonomiskt intressanta om nya fynd sker inom samma område.

Vanadin (titan)

Någon brytning av vanadinförekomster sker ej i Sverige. Smålands Taberg med en reserv på omkring 180 miljoner ton råmalm – motsvarande 300 000 ton vanadin – är landets största vanadinförekomst. Fyndigheterna kommer knappast att kunna brytas, framför allt av miljöskäl men även på grund av anrikningstekniska svårigheter. Förutom denna förekomst finns f. n. fyra vanadinfyndigheter kända: Routevaara och Järfojaure i Norrbottens län samt Kramsta och Sumåsjön i Gävleborgs län. Av dessa torde Sumåsjön ligga närmast till att kunna utvecklas till ett ekonomiskt objekt.

Wolfram

Wolfram är den enda legeringsmetall som f. n. bryts i Sverige. Under senare år har en mängd smärre förekomster påvisats. En hel del av dessa har ett speciellt intresse därför att de i gynnsamma fall kan fungera som reserver till Yxjöbergs wolframgruva i närheten av Grängesberg. Utsikterna att finna ytterligare och något större wolframförekomster – kanske dock inte så stora som Yxjöbergsförekomsten – bedöms som goda.

Fredskrislagringen av legeringsmetaller

Såväl avspärrnings- som fredskrislager innehåller samtliga här nämnda metaller, dvs. krom, mangan, titan, vanadin, kobolt, molybden, nickel och wolfram. Fredskrislagringens uthållighet varierar mellan en halv månad och tre månader.

Biogeoteknik

Allmänt

Intresset för bioteknik vid malmbehandling har under senare år ökat. Inom malmbehandlingen kan biogeoteknikmetoder komma in som ett komplement till rent kemiska och hydrometallurgiska konventionella anrikningsmetoder.

Inom biogeotekniken är bakteriell malmlakning den gren där internationellt sett forskningsansträngningar har pågått längst och där utvinning i kommersiell skala förekommer, främst då för uran och koppar. Det bakteriella processteget kan kort beskrivas så, att en cirkulerande laklösning innehållande bl. a. bakterier får passera genom den sulfidmalm som skall lakas. Mineralkornen angrips av bakterierna, varvid de sulfidbundna värdemetallerna och övriga tungmetaller går i lösning. Ur den svavelsura laklösningen kan sedan värdemetallerna extraheras, varefter laklösningen återcirkuleras.

Metoder

Bakteriell lakning av en malm kan utföras på flera olika sätt beroende på bl. a. malmtyp, malmens form och geometriska utbredning, malmens porositet, kostnaden m. m.

En metod är den s. k. dump/heap-lakningen. Den innebär att bruten malm läggs upp i en hög och sprayas med laklösning. Laklösningen tas sedan ut vid bottnen för vidare befordran till metallutvinning. Efter utvinningen återcirkuleras laklösningen. Lakningen kan genomföras antingen som "dump leaching" eller som "heap leaching". Dump leaching är billigare att genomföra men kan ge sämre utbyte, medan heap leaching är mera kostnadskrävande men torde ge högre utbyte. Den tekniska skillnaden är att vid dump leaching malmen inte förbehandlas utan går direkt till lakning som osorterad sprängsten, vilket ger en mycket bred kornstorleksfördelning. Vid heap leaching krossas den söndersprängda malmen till en bestämd kornstorlek, och fördelningen hålls härigenom inom mycket snävare gränser. Dump leaching av marginalmalm eller malmfyndigt sidoberg utnyttjas som ett komplement till den konventionella brytningen, framför allt i samband med dagbrott där marginalmalm och sidoberg måste brytas ut för att brytning av själva malmkroppen skall kunna ske. Marginalmalmen – eller sidoberget –

innehåller då så låga metallhalter att den vanligen inte kan bära kostnader för krossning, flotationsutvinning och avfallshantering etc. Även äldre, utsorterade marginalmalmsmassor eller varpmassor från nedlagda gruvor eller den äldre gruvan i sig själv kan vara tänkbara objekt för en bakteriell lakningsprocess. Oftast är dessa äldre varpmassor metallrika, eftersom den äldre anrikningstekniken inte var så väl utvecklad.

En annan metod är den s. k. in situ-lakningen, som innebär att malm lakas på plats utan föregående traditionell gruvbrytning. Malmen måste emellertid tillredas och göras tillgänglig på lämpligt sätt för laklösningen. In situ-lakning har i andra länder tillämpats bl. a. för utvinning av uran ur uranmineraliseringar i porösa sandstenslager. Fördelen från miljösynpunkt är att den åverkan som görs på överliggande jordlager är minimal. Metoden ställer emellertid stora krav på att fyndighetens och den omgivande berggrundens geohydrologiska förhållanden är väl kända och kan kontrolleras med hänsyn till riskerna för läckage av surt vatten och kontamination av tungmetaller.

Metoden bör utnyttjas främst på malmer som av olika kostnadsskäl inte är lämpliga att bryta och anrika konventionellt, t. ex. om malmförekomsten är liten eller fattig.

Metoden kan kort beskrivas på följande sätt. Ned till malmkroppen borras ett antal hål, vilkas symmetri bestäms av malmkroppens utformning. I borrhålen sprängs sedan malmen sönder för att ge ett spricksystem. Ju mer sönderkrossad malmen blir, desto effektivare blir lakningen. En laklösning med en för malmen lämplig bakteriestam injiceras. Laklösningen pumpas sedan upp igen. Ett problem i detta sammanhang är bl. a. djupet ned till malmkroppen, dvs. om denna ligger i, över eller under grundvattensnivån. Framför allt om den ligger i eller över denna nivå finns stor risk för en kontaminering av grundvattnet. Ytterligare ett tänkbart sätt att utnyttja in situ-lakning är att genomföra sådan vid de äldre, nedlagda gruvor som finns runt om i Sverige. Den malm som skulle lakas i sådana fall är de malmrester som av olika gruvtekniska skäl lämnades kvar vid den konventionella brytningen.

Bakteriell lakning av flotationsrester

Vid anrikningsprocesser, bl. a. flotation, erhålls ett flertal olika produkter, varav en del inte bearbetas vidare. Dessa produkter kan innehålla intressanta mängder metaller fastän de av vissa skäl (förekomst av föroreningar, komplexa blandningar osv.) inte kan utvinnas vidare. I sådana fall kan bakteriell lakning vara en tänkbar metod.

I normala fall torde dock den moderna flotationstekniken ge så låga resthalter av utvinnbara sulfidbundna metaller i den mycket finkorniga avfallsprodukten att denna inte bär kostnaderna för en hydrometallurgisk process med ett i sig själv billigt bakteriellt lakningssteg.

Försök med bakteriell lakning

Internationellt sett satsas betydande resurser på att utveckla hydrometallurgiska processer för bl. a. mera komplexa sulfidmalmstyper och göra dem kommersiellt och industriellt tillämpbara. Utvecklingen av tekniken för deponering av lakrester och slagg samt rening av laklösningar är emellertid exempel på problem som måste lösas i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Bakteriell lakning förekommer i kommersiell skala internationellt och då företrädesvis som komplement till brytning i dagbrott av vissa malmer.

I Sverige har periodvis lakningsförsök gjorts.

Omfattande försök har gjorts att tillämpa bakteriell lakning som en alternativ metod för utnyttjande av alunskiffrarna i Mellansverige. Först år 1981 har emellertid, med finansiellt stöd från styrelsen för teknisk utveckling (STU), en mera generell kunskaps- och kompetensuppbyggande universitetsforskning påbörjats med målet att metoden på sikt skall kunna utnyttjas för de svenska sulfidmalmerna. Fyra malmtyper (Stekenjokk, Rakkejaur, Aitik och Grönhögen) har valts att utgöra lämpligt försöksmaterial i initialskedet. Projektet drivs i laboratorieskala, varvid malmens lakbarhet undersöks med olika bakteriestammar eller kombinationer av dessa.

I motionerna angivna mineralfyndigheter

I tabellen på nästa sida redovisas en sammanställning av i motionerna nämnda fyndigheter med uppgifter om läge, innehåll och utmålsinnehavare (NSG = nämnden för statens gruvegendom) samt dennes värdering av fyndigheten.

Minerallagstiftning m. m.

Allmänt om gruv- och minerallagstiftning

Rätten att utvinna i jorden förekommande mineraltillgångar regleras i svensk lagstiftning enligt tre olika system, nämligen inmutningssystemet, koncessionssystemet och jordäganderättssystemet. Huvuddelen av den nu gällande gruvrättsliga lagstiftningen tillkom år 1974. Vissa mindre ändringar genomfördes år 1982 (NU 1981/82:40).

Inmutningssystemet, som ligger till grund för gruvlagen (1974:342), innebär i princip att den som först anmäler att han vill utnyttja en fyndighet får rätt till denna. De mineral som i gruvlagen anges vara inmutningsbara är framför allt malmer till de flesta metaller. Inmutningsrätt meddelas av bergmästaren i det distrikt där den avsedda fyndigheten är belägen. Om förutsättningar för gruvdrift befinns föreligga kan innehavaren ansöka om att få sig anvisat ett särskilt arbetsområde, s. k. utmål, där gruvdrift får äga rum. Staten har rätt till hälftenandel i utmål, s. k. kronoandel.

Principen för koncessionssystemet, vilken kommer till uttryck i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter (minerallagen), är att rätten att

Sammanställning av de i motionerna nämnda mineralfyndigheterna

Län	Ort	Kommun	Innehåll enligt motionen	Utmåls-innehav	Utmålsinnehavarens anmärkning
Örebro län	Håkansboda	Lindesberg	Koppar, silver, guld	SSAB	Stor tveksamhet om brytvärdheten.
Gävleborgs län	Enåsen	Ljusdal	Guld	Boliden	Brytning förbereds 1984–1985.
	Los	Ljusdal	Wolfram, nickel	Boliden	Ingen wolframfyndighet, obetydligt med nickel.
	Järvsö	Ljusdal	Vanadin, titan	Statsgruvor	Vanadin intressant, titan marginellt. Prospektering pågår.
	Bjuråker	Hudiksvall	Vanadin, titan	NSG	
Västerbottens län	Älgliden	Skellefteå	Nickel, koppar	Boliden	Ej brytvärd.
	Lappvattnet Mjödvattnet	Skellefteå	Nickel, koppar	NSG	Ej brytvärd.
	Njuggträskliden	Norsjö	Nickel, koppar	NSG	Ej brytvärd.
	Rakkejaur	Norsjö	Koppar, guld	Boliden	Anrikningsproblem föreligger. Utvecklingsarbete pågår.
	Lainijaur	Norsjö	Nickel, koppar	Boliden	Ej brytvärd. För liten och för fattig fyndighet.
	Svärttträsk	Storuman	Wolfram	Ej utmålslagd	Ej brytvärd. För liten fyndighet.
Norrbottens län	Kukkola	Haparanda	Krom	Ej utmålslagd	Ingen fyndighet. Prospektering pågår.
	Tjåmotis	Jokkmokk	Wolfram	Ej utmålslagd	Provborrning pågår sedan sommaren 1982.
	Laver	Älvsbyn	Koppar	Boliden	Nedlagd gruva. Ingen fyndighet.
	Moskosel	Arvidsjaur	Koppar, silver, zink	–	Ingen fyndighet.
	Pajala	Pajala		–	Ingen fyndighet. Prospektering förbereds.

eftersöka och bearbeta en fyndighet upplåts efter en fri prövning av statlig myndighet. Minerallagen omfattar bl. a. olja, gas, stenkol, vissa leror, uran- eller toriumhaltiga mineral samt torv som utvinns för energiändamål. Koncession meddelas som undersökningskoncession eller bearbetningskoncession. Bland villkor som ställs upp för en koncession enligt minerallagen kan vara att staten skall ha rätt att delta i den koncessionerade verksamheten. Koncessionssystemet ligger också till grund för lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och lagen (1966:319) om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden.

Rätten att utnyttja mineral som inte omfattas av någon av de nämnda fyra lagarna tillkommer jordägaren.

Gruvbrytning är på samma sätt som annan industriell verksamhet underkastad även annan lagstiftning som rör användning av mark och vatten. Hit hör byggnads-, vatten-, naturvårds-, miljöskydds- och fornminneslagstiftningen.

Gruv- och minerallagstiftningen avspeglar synsättet att prospektering efter mineral är en samhällsnyttig verksamhet, som bör skyddas mot aktiviteter av andra prospektörer och mot eventuella försök av jordägaren att hindra verksamheten. Också exploatering av påträffade mineralfyndigheter betraktas som en samhällsnyttig insats, men intresset av exploatering avvägs mot andra angelägna samhällsintressen.

Bestämmelser om kronoandel

Staten får enligt gruvlagen sin rätt till kronoandel i utmål om staten inte senast vid utmålsförrättningen anmäler att den avstår därifrån (5 kap. 1 §). Kronoandel får helt eller till viss del överlåtas eller upplåtas (3 §). Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får besluta om avstående från och om överlåtelse eller upplåtelse av kronoandel (4 §). Enligt förordningen (1982:579) med instruktion för nämnden för statens gruvegendom åligger det denna myndighet att besluta i frågor om avstående av kronoandel.

Rätt för markägare att utnyttja gasfyndighet

Enligt yrkandet i motion 1982/83:648 skulle 9 § andra stycket minerallagen upphävas och ersättas med en ny, i motionen angiven bestämmelse, fogad till 1 § som dess sista stycke. Den bestämmelse som föreslås bli upphävd har följande lydelse:

Fastighetsägaren får utan koncession för husbehov utnyttja gas som framkommit på annat sätt än i samband med sökande efter olje- eller gasfyndighet, även om annan har koncession inom området.

Kontroll av utländska engagemang i gruvnäringen

I 1 kap. 8 § gruvlagen erinras om att bestämmelser som i vissa avseenden begränsar rätten att erhålla eller i övrigt förvärva inmutningsrätt eller rätt till utmål finns i lagen (1982:618) om utländska förvärv av fast egendom m. m.

I 2 kap. 1 § sistnämnda lag föreskrivs att kontrollsubjekt enligt lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m. inte – utom under vissa speciella förutsättningar från vilka här kan bortses – får utan tillstånd (förvärvstillstånd) för varje särskilt fall här i landet erhålla eller i övrigt förvärva inmutningsrätt eller rätt till utmål enligt gruvlagen. Frågor om förvärvstillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (3 §). Enligt en förordning (1982:879) prövas ansökan om förvärvstillstånd av Sveriges geologiska undersökning (SGU) utom då ärendet anses särskilt betydelsefullt från allmän synpunkt, i vilket fall SGU med eget utlåtande skall överlämna handlingarna till regeringen för prövning.

Enligt ett motivuttalande (prop. 1981/82:135 s. 51) bör förutsättningarna för tillstånd av här avsett slag i stor utsträckning bygga på de principer som har angivits beträffande företagsförvärv. Dessa principer kom till uttryck i några uttalanden av föredragande statsrådet, justitieminister Carl Axel Petri. Denne deklarerade en positiv grundinställning till utländska direkta investeringar i Sverige. Hans utgångspunkt var att den allmänt liberala politik som dittills gällt för sådana investeringar som det var fråga om skulle tillämpas även i fortsättningen. Kriterierna för tillstånd skulle emellertid ge möjlighet att hindra utländska övertaganden i "sådana sannolikt sällsynta fall då förvärvet skulle vara oförenligt med väsentliga inhemska intressen".

I 2 kap. 6 § lagen om utländska förvärv av fast egendom m. m. sägs att förvärvstillstånd skall meddelas om det inte möter hinder med hänsyn till landets försvar eller säkerhet eller andra allmänna intressen eller med hänsyn till förvärvarens förhållanden. I specialmotiveringen till denna paragraf anförs bl. a. att rekvisitet "andra allmänna intressen" tillgodoser "det grundläggande intresset – – – att skydda våra värdefullaste naturtillgångar mot utländsk exploatering" (s. 73). Beträffande inmutningsrätt och rätt till utmål understryks "att det vid tillståndsprövningen kan finnas anledning att fästa stor vikt vid det allmänna intresset av att ifrågavarande naturtillgångar behålls i svensk ägo" (s. 83). De angivna motivuttalandena lämnades utan erinran vid riksdagsbehandlingen, där emellertid en minoritet (s, vpk) ville avslå lagförslagen.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden motsvarande dem som nu framförs i motion 1982/83:1035 (vpk) avslogs av riksdagen våren 1982 på hemställan av näringsutskottet (NU 1981/82:40 s. 34).

I fråga om avskaffande av inmutningssystemet anförde utskottet:

Avvägningen mellan de olika mineralrättsliga systemens tillämpningsområden kan – – – alltid diskuteras. Att inmutningssystemet nu skulle fullständigt utdömas kan utskottet emellertid inte finna skäl för. Inte heller förefaller det motiverat att koncessionskrav skulle införas för all mineralutvinning oavsett vilken ekonomisk och teknisk betydelse ifrågavarande mineral har.

Beträffande samhälleligt ägande av nya mineralfyndigheter hänvisade utskottet till att intresset därav i betydande grad var tillgodosett genom gällande bestämmelser.

När det gällde upplåtelse eller överlåtelse av kronoandel uttalade utskottet att staten liksom dittills borde bestämma i denna angelägenhet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet.

Motionsyrkanden om förbud mot uranbrytning har avslagits av riksdagen åren 1981 och 1982 efter beredning hos näringsutskottet (NU 1980/81:60, 1981/82:40). Vid det senare tillfället åberopade utskottet vad det hade uttalat i saken år 1981. Då erinrade utskottet om att uranbrytning inte kan ske utan tillstånd efter prövning enligt bl. a. minerallagen, miljöskyddslagen (1969:387) och 136 a § byggnadslagen. Utskottet betonade också att brytning av uran självfallet kan tillåtas endast om de krav som ställs med avseende på bl. a. naturskydd och arbetsmiljö kan tillgodoses. Centerpartiets representanter i utskottet reserverade sig vid båda tillfällena med utförlig motivering till förmån för en begäran till regeringen att den skulle lägga fram förslag till lagstiftning om förbud mot uranbrytning.

Ett motionsyrkande om rätt för markägare att leta gas på egen mark och fritt förfoga över sålunda påträffad gas avslogs av riksdagen våren 1981 på förslag av näringsutskottet (NU 1980/81:60 s. 61 f.). Efter en redogörelse för gällande lagbestämmelser anförde utskottet:

Utskottet har inhämtat från regeringskansliet att regeringen inte haft att ta ställning till någon ansökan från markägare om tillstånd att utvinna gas sedan ikraftträdandet av nuvarande lagstiftning år 1975.

Däremot har regeringen i ett annat sammanhang haft att besluta i frågor som gällde markägares möjlighet att utnyttja gasfyndigheter. Regeringen prövade nämligen år 1977 vissa ansökningar om gaskoncessioner avseende områden i Östergötlands län. Ansökningarna avsåg ursprungligen såväl undersöknings- som bearbetningskoncessioner. Under ärendets beredning begärde bl. a. två företag att från koncessionsområdet skulle undantas områden i direkt anslutning till dessa företags fabriksområden. De båda företagen utnyttjade eller förklarade sig avse att utnyttja gasförekomster på fabriksområdet.

Regeringens beslut innebar att endast undersökningskoncession beviljades. I ett beslut den 7 juli 1977 (industridepartementet) uttalade regeringen följande:

> En till undersökning av fyndighet begränsad koncession medför ingen rätt att utnyttja vare sig fyndigheter som påträffas under undersökningsarbetet eller sådana lokala kända gasförekomster som

med stöd av 9 § andra stycket lagen om vissa mineralfyndigheter utnyttjas utan koncession. Vidare innebär reglerna om undersökningsarbete i sistnämnda lag bl. a. att hinder för arbete föreligger beträffande område med industriell anläggning att arbete skall bedrivas så att minsta skada och intrång vållas och att ersättning skall utgå för skada och intrång. Regeringen finner med hänsyn härtill att skäl inte föreligger att begränsa det sökta undersökningsområdet. I koncessionen bör dock föreskrivas att vid planering och bedrivande av undersökningsarbeten särskild hänsyn skall tas till de lokala gasförekomster som utnyttjas eller avses bli utnyttjade utan koncession.

Det kan tilläggas att de ifrågavarande undersökningskoncessionerna gällde till den 30 juni 1980 och att koncessionshavarna inte har ansökt om förlängning.

Utskottet

Allmän mineralpolitik

Aktuella prognoser ger vid handen att den minskning av antalet anställda inom gruvindustrin som har pågått sedan år 1976 kommer att fortsätta. Nedgången kommer i första hand att gälla för järngruvorna, medan icke-järngruvorna i bästa fall kommer att uppvisa en viss expansion och därmed en begränsad ökning av antalet anställda.

Mot denna bakgrund tillkännagav regeringen hösten 1982 sin avsikt att låta utarbeta ett investerings- och utvecklingsprogram för gruv- och mineralindustrin (prop. 1982/83:50, NU 1982/83:18, rskr 1982/83:111).

Som ett första led i programmet planerades en utökad prospektering i syfte att öka livslängden hos befintliga gruvor och mineralföretag och skapa förutsättningar till nya sådana. Regeringen föreslog för ändamålet ett reservationsanslag av 300 milj. kr. på tilläggsbudget för detta budgetår.

Vid behandlingen i december 1982 fann näringsutskottet regeringens förslag välmotiverat och tillstyrkte det. Riksdagen följde utskottet och anvisade sålunda det begärda anslaget till ett program för utökad prospektering m. m. Moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets representanter i utskottet reserverade sig.

I moderata samlingspartiets reservation anfördes att riksdagen bestämt måste avvisa en begäran från regeringen som innebar att ett mycket ansenligt belopp anvisades på basis av en ytterst kortfattad argumentation utan redovisat faktaunderlag. Risken för att det tilltänkta "programmet" skulle inverka negativt på företagens egna prospekteringsansträngningar var uppenbar, menade reservanterna.

Även centerpartiet och folkpartiet uttalade i en gemensam reservation att propositionen vad gällde förslaget om utökad prospektering inte kunde läggas till grund för ett så vittgående beslut som det regeringen föreslog. För det avsedda syftet borde det vara tillräckligt att riksdagen anvisade medel för

utökad prospektering m. m. under det innevarande budgetåret. Det belopp av 30 milj. kr. som hade föreslagits av centerpartiet i en partimotion ansågs vara tillräckligt med hänsyn till att halva budgetåret snart var till ända och att det otvivelaktigt skulle ta tid innan nya projekt hann presenteras och bedömas. Regeringen borde, anförde reservanterna, återkomma till riksdagen våren 1983 med ett mera välunderbyggt prospekteringsprogram för återstoden av den aktuella femårsperioden.

Enligt de riktlinjer som angavs i propositionen skall programmet genomföras under en femårsperiod. Utom för prospektering och projektering av nya gruvor skall medlen kunna användas för brytvärdhetsundersökningar och för andra forsknings- och utvecklingsprojekt inom gruvnäringen.

Enligt propositionen skulle programmet huvudsakligen inriktas mot dels Norrbotten och Västerbotten, dels vissa delar av Mellansverige. Industriministern har i samråd med företrädare för myndigheter, företag och fackliga organisationer på mineralområdet tillsatt tre regionalt inriktade arbetsgrupper för det fortsatta arbetet. Han har därvid angivit en ekonomisk ram för var och en av dessa. Beloppen är 100 milj. kr. för Norrbotten, 60 milj. kr. för Västerbotten och 40 milj. kr. för Mellansverige. Återstående medel skall tills vidare reserveras bl. a. för det s. k. Stekenjokk-projektet och det s. k. Nordkalott-projektet.

I fem av de motioner rörande prospekteringsverksamhet m. m. som utskottet tar upp i det följande berörs frågan om hur medlen för programmet utökad prospektering skall fördelas på olika regioner. Av motionerna framgår att det råder oklarhet om hur medlen skall fördelas och huruvida programmet skall omfatta hela landet. Utskottet förutsätter att den del av de reserverade medlen som inte åtgår till Stekenjokk- och Nordkalottprojekten kan användas dels till förstärkning av resurserna för de tre angivna regionerna, dels för projekt inom övriga delar av landet.

Nämnden för statens gruvegendom (NSG) har för det innevarande budgetåret fått ett reservationsanslag av 58,4 milj. kr. för prospektering och brytvärdhetsundersökningar. Totalt torde f. n. under ett år ca 150 milj. kr. stå till buds för prospektering etc. i statlig och privat regi.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att NSG för budgetåret 1983/84 får ett reservationsanslag av 61 238 000 kr. till prospektering m. m. och ett förslagsanslag av 11 454 000 kr. till egendomsförvaltning m. m. Liksom tidigare år begär regeringen därutöver bemyndigande att för NSG:s räkning göra åtaganden för de tre nästföljande budgetåren. Ramarna för dessa åtaganden sätts till resp. 40 milj. kr., 26 milj. kr. och 17 milj. kr.

I motion 1982/83:2007 (m) framförs en rad förslag till besparingar inom industridepartementets verksamhetsområde. Vad gäller mineralområdet påpekar motionärerna att moderata samlingspartiet under de senaste åren har medverkat till en förstärkning av statens insatser. De framhåller också att partiet förra året (NU 1981/82:40, 60, rskr 1981/82:430) ställde sig bakom ett

uttalande av riksdagen om ytterligare överväganden från regeringens sida rörande prospekteringsverksamheten i Bergslagen. Däremot motsatte sig partiet, såsom nyss sagts, i höstas det föreslagna särskilda reservationsanslaget av 300 milj. kr. för ett femårigt program för utökad prospektering m. m.

Om man till detta anslag, som riksdagen alltså redan har anvisat, lägger det i budgetpropositionen föreslagna anslaget till nämnden för statens gruvegendom för prospektering m. m. blir det, menar motionärerna, en orimligt snabb och kraftig ökning av de sammanlagda anslagen för prospektering. Nu tillgängliga resurser torde inte vara tillräckliga för en så stor ökning av stödvolymen, såvida inte företagens prospekteringsinsatser avsevärt begränsas. I motionen föreslås därför att det nu aktuella prospekteringsanslaget beräknas till 46 238 000 kr., vilket innebär en minskning med 15 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Vidare föreslås att bemyndigandet för regeringen att ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens verksamhet begränsas till att gälla 10 milj. kr. för budgetåret 1984/85 och att inga sådana bemyndiganden nu lämnas för budgetåren 1984/85 och 1985/86.

I propositionen föreslås en engångsanvisning om 4 milj. kr. för begagnande av statens rätt till latenta kronoandelar i utmål enligt gruvlagen. Nämndens ordinarie anslag bör förslå för detta ändamål, menar motionärerna.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att de statliga prospekteringsinsatser som regeringen räknar med skulle medföra en neddragning av företagens prospekteringsverksamhet. Den höjda anslagsnivån är enligt utskottets mening motiverad av såväl mineralpolitiska som regionalpolitiska skäl. Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla att de anslagna medlen för programmet för utökad prospektering också skall kunna utnyttjas för forsknings- och utvecklingsprojekt. Regeringens förslag till medelsanvisning och bemyndiganden avseende prospektering m. m. tillstyrks därför av utskottet, medan här aktuella yrkanden i motion 1982/83:2007 (m) avstyrks.

Den särskilda anslagsposten till utgifter för latenta kronoandelar erfordras för att nämnden i önskvärd utsträckning skall kunna utnyttja statens rätt till kronoandelar. Utskottet tillstyrker regeringens förslag även i denna del och avstyrker alltså motion 1982/83:2007 (m) i motsvarande del.

Regeringens förslag till anslag till Sveriges geologiska undersökning (SGU) – ca 64,1 milj. kr. för geologisk kartering m. m. och ca 1,3 milj. kr. för utrustning – tillstyrks av utskottet. Likaså tillstyrks förslaget om ett anslag av ca 2,2 milj. kr. till bergsstaten.

I flera av de här aktuella motionerna begärs medel för ökade prospekteringsinsatser på olika håll i Norrland.

Motionerna 1982/83:255 (s) och 1982/83:1585 (s) behandlar möjligheterna

till gruvbrytning i Gävleborgs län. I den förra begärs skyndsamma initiativ för att få i gång brytning av malmfyndigheter i Hälsingland och i den senare bl. a. en utvidgad prospektering efter legeringsmetaller och andra mineraler i Gävleborgs län.

Motion 1982/83:653 (c) behandlar prospekteringsverksamheten i Jämtlands län. Motionären uttalar att det är angeläget att även Jämtlands län inkluderas i det område för vilket programmet för utökad prospektering och projektering gäller. Samma region är på tal i motion 1982/83:1481 (s). Här sägs att SGU har bedömt vissa delområden i Jämtlands län som så intressanta att man förordar fortsatt verksamhet. En plan på uppföljning under en femårsperiod finns framtagen, sägs det i motionen, och är kostnadsberäknad till 20 milj. kr. Motionärerna anser att de projekt som under de senaste tre åren har bedrivits i Jämtlands län på prospekteringsområdet är helt i linje med det nya programmet för utökad prospektering. Mot denna bakgrund bör, menar de, riksdagen hos regeringen begära att ur anslaget för utökad prospektering anvisas 20 milj. kr. för genomförande av planerade projekt i Jämtlands län.

I motion 1982/83:1028 (m) framhålls att Västernorrlands och Jämtlands län är mycket dåligt utforskade från geologisk utgångspunkt. Länsstyrelserna har av egna medel anslagit drygt 500 000 kr. för prospektering, men dessa insatser är helt otillräckliga. Eftersom utvecklingen inom prospekteringstekniken går mot s. k. fullprospektering, dvs. en totalt förutsättningslös genomundersökning av stora arealer i syfte att finna varje tänkbart slag av mineralfyndighet, finns det anledning att ompröva anslagens regionala fördelning. Sysselsättningsproblemen i Norrbotten får inte, menar motionärerna, leda till att vi med våra begränsade resurser ger avkall på objektiva och rationella bedömningar vad gäller insatserna på prospekteringsområdet.

Utskottet instämmer i uttalandet i motion 1982/83:653 (c) att det vore obefogat om det särskilda anslaget för utökad prospektering och projektering skulle få utnyttjas huvudsakligen blott i Norrbotten, Västerbotten och Mellansverige. Detta skulle i så fall innebära att Jämtlands län undantas. I enlighet med vad här tidigare sagts kan emellertid detta anslag bli utnyttjat för prospektering och projektering även i övriga delar av landet med den i det föregående angivna fördelningen på regioner. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1982/83:653 (c).

Kraven i motionerna 1982/83:1028 (m), 1982/83:1481 (s) och 1982/83:1585 (s) på ökade insatser för prospektering inom vissa angivna delar av Norrland kan även komma att tillgodoses inom det behandlade programmets ram. Utskottet avstyrker därför de ifrågavarande motionsyrkandena. Det nyss sagda är tillämpligt också på önskemålet i motion 1982/83:255 (s) att staten skall främja malmutvinning i Hälsingland. Utskottet vill framhålla att förutom programmet för utökad prospektering också regionalpolitiskt stöd kan utnyttjas när ett mineralprojekt når det stadium att det är aktuellt att

påbörja brytning. Utskottet avstyrker sålunda också motion 1982/83:255 (s).

Från vänsterpartiet kommunisternas sida framförs i två motioner krav på handlings- och åtgärdsprogram inom det mineralpolitiska området.

En strategi som sätter stopp för fortsatt gruvdöd och för ökad privatisering och internationalisering erfordras om den svenska gruvnäringen skall överleva, sägs det i motion 1982/83:1035 (vpk). Motionärerna anger en rad huvudpunkter i en sådan strategi. Samhället bör pröva alla gruvprojekt, menar de, och ingen gruva bör få läggas ned innan en samhällsekonomisk bedömning har gjorts. Prospekteringen bör öka och stå under samhällets kontroll, vilket kräver att SGU reorganiseras. En ökad förädling av mineralråvaror bör åstadkommas genom satsning på konkreta industriprojekt, t. ex. en handelsgödselfabrik. Boliden AB bör förstatligas. Forskningen på mineralområdet bör bli föremål för demokratisk kontroll och insyn. Man bör satsa på nya handelspartner och för den skull upprätta ett statligt handels- och bytesbolag för gruv- och stålindustrin. Den internationella inriktningen av mineralpolitiken bör också ta sig uttryck i planerad överföring av teknologi till andra länder, bilaterala avtal i syfte att skapa trygghet i försörjningen med sådana metaller som inte är tillgängliga i Sverige samt åtgärder för att utveckla den internationella fackliga solidariteten.

I motion 1982/83:1031 (vpk) föreslås att för Bergslagen skall upprättas ett åtgärdsprogram som går ut på en genomgripande prospektering av regionen samt inventering av mindre mineralfyndigheter och av gruvavfall. I motionen understryks att det, om mindre fyndigheter skall kunna utnyttjas, är nödvändigt att staten garanterar avsättning av produkterna och stabila priser.

Utskottet utgår från att fördelningen av de medel som har anslagits för projekt på mineralområdet kommer att ske i nära samverkan med berörda myndigheter och företag. SGU och det nybildade Sveriges Geologiska AB (SGAB) spelar viktiga roller i detta sammanhang. De konkreta punkterna i den "strategi" som efterlyses i motion 1982/83:1035 (vpk) blir på det sättet till någon del tillgodosedda. Detaljerade riktlinjer av den innebörd som motionärerna anger kan utskottet emellertid inte tillstyrka. Utskottet vill här erinra om att riksdagen vid ett flertal tillfällen, senast åren 1978, 1979, 1980 och 1982 (NU 1977/78:60, 1978/79:43, 1979/80:72, 1981/82:40) har avslagit motioner av samma eller likartad inriktning. Också den nu aktuella motionen 1982/83:1035 (vpk) avstyrks alltså i berörd del.

När det gäller Bergslagen gav riksdagen våren 1982 (NU 1981/82:40) regeringen till känna att frågor angående prospekteringsverksamheten och avnämarstrukturen i denna region måste bli föremål för ytterligare överväganden. Utskottet förutsätter att så nu sker, varvid vissa frågor som tas upp i motion 1982/83:1031 (vpk) också kan behandlas. Det förslag om en statlig risk- och avsättningsgaranti som framförs i motionen betraktar utskottet

emellertid inte som realistiskt. Mot här angiven bakgrund avstyrker utskottet denna motion.

Samarbetet mellan LKAB och Svenska BP Mineral AB

LKAB och Svenska BP Mineral AB (BP) har genom avtal sommaren 1982 överenskommit att gemensamt undersöka och bearbeta mineralfyndigheter i vissa delar av mellersta och södra Sverige, nämligen i gruvdistriktet Bergslagen med undantag för områden där gruvbrytning pågår.

Svenska BP Mineral AB är ett helägt dotterbolag till gruvföretaget Selection Trust, som bedriver en världsomspännande verksamhet. Selection Trust ägs i sin tur av den brittiska BP-koncernen. En inte obetydlig del av koncernens prospekteringsverksamhet avser Europa. I Norge finns t. ex. ett samarbete med Norsk Hydro. Vidare äger BP tillsammans med Boliden AB ett zinksmältverk i Norge.

De totala kostnaderna för prospektering i Mellansverige uppgår till mellan 15 och 20 milj. kr. per år (exkl. närprospektering). Statens prospektering via NSG svarar för ca 3,5 milj. kr. härav och LKAB:s prospektering via LKAB Prospektering AB för 12 à 13 milj. kr. LKAB har uppgett att företagets budget inte medger fortsatt prospektering i önskvärd omfattning inom alla de områden där prospektering borde äga rum. Samverkan med BP möjliggör för LKAB att genomföra ett prospekteringsprogram i Mellansverige som är större än vad som eljest vore möjligt. LKAB bedömer det vara av stor betydelse för prospekteringskunnandet inom LKAB-koncernen att genom det avtalade samarbetet få tillfälle till kontinuerligt utbyte av professionell erfarenhet på prospekteringsområdet.

I motion 1982/83:815 (vpk) begärs att samarbetet mellan LKAB och BP skall upphöra och att LKAB skall få medel för att kunna fortsätta önskvärd prospektering i Mellan- och Sydsverige utan samarbete med utländska intressen.

För att samarbetsavtalet skall kunna genomföras har LKAB och BP ansökt om tillstånd – enligt lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom, numera i aktuell del ersatt av lagen (1982:618) om utländska förvärv av fast egendom m. m. – att inmuta mineralfyndighet, bearbeta inmutad mineralfyndighet och idka gruvdrift. Ansökan har remissbehandlats. SGU och södra bergmästardistriktet har därvid tillstyrkt LKAB:s och BP:s ansökan, medan NSG och Svenska gruvindustriarbetareförbundet har avstyrkt den.

Den 3 mars i år gav regeringen BP tillstånd att tillsammans med LKAB äga inmutningar i Mellansverige. Industriminister Thage G. Peterson har i ett uttalande motiverat beslutet med att samarbetet mellan LKAB och BP kan ge LKAB värdefulla fördelar. Detta skulle gälla såväl tillgång till BP:s marknadsföringskanaler som introduktion i Sverige av annorlunda gruvteknik.

Kontrollmöjligheterna för staten är, menar industriministern, enligt gällande lagstiftning väl tillgodosedda. Statens inflytande över gruvor som kan öppnas genom det aktuella samarbetet är säkrat såväl i freds- som i krigstid. De rättsliga förutsättningarna härvidlag sammanfattas i uttalandet på i huvudsak följande sätt. Staten erhåller enligt gruvlagen (1974:342) hälftenandel (kronoandel) i alla utmål. Om LKAB och BP hittar några fyndigheter som leder till brytning blir alltså BP:s andel i ifrågavarande utmål högst 25 %. Staten har alltid s. k. brytningsvitsord i nya utmål, vilket innebär att BP aldrig kan hindra staten från att starta brytning även på "BP-ägda utmål". Enligt lagen (1949:658) om inlösen i vissa fall av rätt till gruva m. m. kan staten om synnerliga skäl föreligger (krig, handelsblockader) lösa in ett gruvföretag för att säkerställa svenskt inflytande över detta.

Vid bedömningen av LKAB:s och BP:s ansökan har enligt industriministerns uttalande också reciprocitetsskäl beaktats, dvs. hänsyn tagits till konsekvenserna för svensk råvaruindustris engagemang utrikes om BP inte får möjlighet att etablera sig i Sverige.

Enligt utskottets mening står regeringsbeslutet i överensstämmelse med vad riksdagen uttalade vid behandlingen av den mineralpolitiska propositionen våren 1982 (NU 1981/82:40), nämligen att det för den breddning och satsning på nya projekt inom det svenska mineralområdet som bör komma till stånd under 1980- och 1990-talen bör finnas plats för både svenskt och utländskt kunnande, teknologi och investeringskapital. Utskottet förutsätter att staten genom utnyttjande av kronoandelsinstitutet och i egenskap av ägare till LKAB bibehåller svensk kontroll över de naturtillgångar som berörs av avtalet mellan LKAB och BP.

Mot här angiven bakgrund avstyrker utskottet motion 1982/83:815 (vpk) i här berörd del.

Ny teknik inom gruvindustrin

Möjligheterna att införa ny teknik inom gruvnäringen behandlas i motion 1982/83:342 (vpk) och motion 1982/83:2044 (fp).

I den förra motionen gäller det användning av bioteknisk lakning. Denna teknik har beskrivits tidigare i betänkandet (s. 14). Den är, säger motionärerna, en betydligt mer flexibel metod än konventionell metallutvinning och kan användas på en rad olika typer av förekomster. I motionen ges bl. a. följande exempel på fyndigheter där denna metod skulle kunna bli aktuell:

- varphögar i närheten av nedlagda gruvor,
- avfallsdammar – innehållande metaller i små mängder – i anslutning till anrikningsverk,
- rester av metallförekomster i anslutning till nedlagda underjordsgruvor,
- Falu gruva, där det stora gruvraset år 1687 har skapat naturliga förutsättningar för en bioteknisk lakningsprocess.

– nya mineralfyndigheter med låga metallhalter.

I motionen föreslås att försök i industriell skala med bioteknisk lakning igångsätts.

Bakteriell lakning i kommersiell skala förekommer, enligt vad utskottet har erfarit, i andra länder och då företrädesvis som komplement till brytning i dagbrott av vissa malmer. I Sverige har denna teknik periodvis prövats. Omfattande försök har gjorts att tillämpa bakteriell lakning som en alternativ metod för utnyttjande av de svenska alunskiffrarna i Mellansverige. Först under år 1981 har emellertid, med finansiellt stöd av styrelsen för teknisk utveckling (STU), en mera generell kunskaps- och kompetensuppbyggande universitetsforskning påbörjats med målet att på sikt utveckla metoden för de svenska sulfidmalmerna. I samarbete med gruvindustrin har fyra malmtyper (från Stekenjokk, Rakkejaur, Aitik och Grönhögen) valts att utgöra försöksmaterial i initialskedet. Projektet drivs f. n. i laboratorieskala, varvid malmens lakbarhet undersöks med olika bakteriestammar eller kombinationer av dessa. Denna första etapp förväntas vara genomförd och avrapporterad i december 1983. Först därefter kan STU bedöma projektets vidare utveckling.

Utskottet finner den fortsatta utvecklingen av denna teknik vara av stort intresse. Det ankommer emellertid på STU att bedöma hur projektet i fortsättningen skall stödjas. Utskottet finner därför att motion 1982/83:342 (vpk) inte ger anledning till någon åtgärd från riksdagens sida.

I den andra av de nämnda motionerna, 1982/83:2044 (fp), begärs att förutsättningarna för gruvdrift i liten skala snarast skall utredas. Motionärens syfte är att en försöksverksamhet med smågruvor skall komma till stånd i Norrlands inland. Motionen bygger på en utredning från Norrlandsfonden (Gruvverksamhet i liten skala. Norrlandsfonden informerar nr 17), publicerad i december 1982.

Enligt uppgift från Norrlandsfonden är utredningsskedet vad gäller gruvdrift i liten skala nu ett passerat stadium. I mars i år har fondens styrelse fattat beslut att till fondens projekt Smågruvor anvisa 800 000 kr. för utvärdering och för konkret arbete på ett produktionsföretag inom ramen för projektet.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 1982/83:2044 (fp).

Ranstadsverket

Vid Ranstadsverket nära Skövde bedriver AB Svensk Alunskifferutveckling sedan många år forsknings- och utvecklingsarbete rörande användning av alunskiffer. F. n. pågår försök med högtemperaturförgasning. Det meddelas i budgetpropositionen (prop. 1982/83:100 bil. 14 s. 124) att resultat av dessa försök beräknas föreligga år 1983. Till de uppgifter som har ålagts 1981 års energikommitté (I 1981:08) hör att belysa hur de svenska skiffertillgångarna långsiktigt kan komma att utnyttjas. Kommittén skall

därvid som ett första steg utvärdera de resultat som forsknings- och utvecklingsarbetet i Ranstad har givit.

I två motioner framförs yrkanden – sinsemellan oförenliga – om verksamheten vid Ranstadsverket.

Motion 1982/83:256 (m) är baserad på uppfattningen att de svenska alunskiffrarna inom en överskådlig framtid kommer att bli av intresse för landets energi- och mineralförsörjning. Motionärerna redogör ganska utförligt för bakgrunden till och inriktningen av de aktiviteter som nu bedrivs i Ranstad. I fråga om bränngas rekommenderar de att den samordningsmöjlighet som öppnas vid en framtida naturgasintroduktion i Sverige skall tas till vara. För metallutvinning ur skiffern har man, framhåller de, i första hand studerat hydrometallurgiska processer, ett utvecklingsarbete som emellertid har trappats ned sedan planerna på uranproduktion skrinlagts. För Sveriges framtida mineralförsörjning skulle det, säger motionärerna, vara av stort intresse att det påbörjade utvecklingsarbetet fullföljdes. Härigenom skulle också en för Sverige relativt ny teknik bli vidareutvecklad.

De medel som riksdagen har beviljat räcker, sägs det i motionen, fram till år 1983, möjligen in på år 1984. Det vore enligt motionärerna välbetänkt att göra Ranstad till en central forsknings- och utvecklingsanläggning. Av avgörande betydelse för att detta skall bli möjligt är, menar de, att regeringen och riksdagen lägger fast riktlinjerna för ett mer långsiktigt forsknings- och utvecklingsprogram än vad som hittills har förekommit. Regeringen borde därför uppmanas att komma med förslag till sådana riktlinjer.

I motion 1982/83:1013 (c) krävs tvärtom att verksamheten vid Ranstadsverket skall avbrytas och att länsstyrelsens naturvårdsenhet skall redovisa vilka återställningsarbeten som erfordras och hur dessa skall finansieras. Efter hand som arbetet vid verket har bedrivits har, säger motionärerna, resultaten visat att förutsättningar för exploatering av skifferfyndigheten inte har förelegat och detta av både miljömässiga och ekonomiska skäl. Motionärerna vill understryka att de miljömässiga effekterna är lika förödande oavsett om det är uran, andra mineraler eller motorbränsle som skall utvinnas ur skiffern. Spåren i Kvarntorp och vid Ranstadsverket förskräcker, menar de.

Med hänvisning till den begränsade verksamhet som bedrivs vid Ranstadsverket och till osäkerheten om hur anläggningen i framtiden skall användas kräver motionärerna att frågan om Ranstadsverkets utnyttjande för andra ändamål än skifferhantering nu skall tas upp. Tidigare krav i denna riktning har avvisats av riksdagen. Om man skall ha någon beredskap vid den nu löpande verksamhetsperiodens utgång år 1984 är tiden knapp. Samtidigt är det angelägnare än någonsin tidigare, sägs det i motionen, att frågan utreds.

Utskottet delar den i motion 1982/83:256 (m) framförda uppfattningen att de befintliga anläggningarna i Ranstad bör utnyttjas för fortsatta forsknings- och utvecklingsinsatser. Enligt vad utskottet har erfarit beräknas de medel

som har anvisats till Ranstadsverket räcka till halvårsskiftet 1984. 1981 års energikommitté (I 1981:08) skall, som inledningsvis sagts, ta upp vissa frågor om alunskiffer, bl. a. hur de svenska skiffertillgångarna långsiktigt kan komma att utnyttjas. Den särskilda arbetsgrupp inom kommittén som svarar för detta ämnesområde behandlar bl. a. frågan om den fortsatta verksamheten vid Ranstadsverket. Resultatet av denna delutredning skall presenteras senast den 1 oktober 1983. För att verksamheten vid Ranstadsverket skall säkerställas är det av avgörande betydelse att statsmakterna på ett tidigt stadium lägger fast riktlinjer för ett mer långsiktigt forsknings- och utvecklingsprogram än som hittills har förekommit. Det är angeläget att regeringen förelägger riksdagen förslag till sådana riktlinjer. Riksdagen bör – i anslutning till vad som i budgetpropositionen anförs om Ranstadsverket – göra ett uttalande av denna innebörd. Därmed tillgodoses motion 1982/83:256 (m). Av vad här sagts följer att motion 1982/83:1013 (c) avstyrks.

Särskilda projekt

En rad motioner gäller särskilda projekt inom gruvnäringen.

Legeringsmetaller

Frågan om prospektering eller brytning av legeringsmetaller tas upp i fem av motionerna. Tidigare i betänkandet (se s. 11) har redogjorts för fyndigheter av legeringsmetaller i Sverige och för landets försörjningssituation vad gäller dessa metaller. Av denna redogörelse framgår att krom, mangan, kobolt, vanadin, nickel, molybden, wolfram och titan av överstyrelsen för ekonomiskt försvar bedöms som de känsligaste legeringsmetallerna, sett från försörjningsberedskapssynpunkt. Krom och kobolt får extra stor betydelse genom att produktion och reserver av dessa metaller är koncentrerade till ett fåtal länder. Så finns exempelvis 96 % av de kända kromresurserna i två länder, Sydafrika och Sovjetunionen, av vilka Sydafrika har en andel av inte mindre än 88 %.

Om förhållandena i Sverige kan allmänt konstateras att det finns ytterst få fyndigheter av de nämnda legeringsmetallerna som möjligen är i närheten av att företagsekonomiskt kunna utnyttjas. Möjligheterna att finna brytvärda fyndigheter av åtminstone några av metallerna bedöms emellertid som goda från geologisk synpunkt.

Prospektering eller brytning av wolfram är ämnet för två motioner.

LKAB har, framhålls det i motion 1982/83:809 (s), aviserat en minskning av prospekteringen i Bergslagen. Detta innebär att i fortsättningen endast AB Statsgruvor kommer att svara för prospektering i Yxsjöbergsregionen. Ett flertal indikationer som har framkommit vid den av LKAB Prospektering AB genomförda regionalprospekteringen motiverar, menar motionärerna, ett flerårigt fast undersökningsprogram av en sådan omfattning att AB

Statsgruvor inte ensamt kan bära kostnaderna. Enligt motionen kan projektet beräknas pågå under fyra år med början den 1 januari 1983. Kostnaderna för den första perioden (1 januari–30 augusti 1983) har beräknats till ca 1 milj. kr. Motionärerna vill att riksdagen hos regeringen skall begära att inom ramen för medel avsedda för prospektering i Mellansverige tillräckligt belopp ställs till förfogande så att projektering av scheelitmalm kan komma till utförande. Scheelit är ett mineral som innehåller wolfram.

Utskottet har inhämtat att NSG har avsatt 460 000 kr. som prospekteringsstöd till AB Statsgruvor för att möjligheterna att vidga scheelitmalmbasen vid gruvan i Yxsjöberg skall kunna undersökas.

Motion 1982/83:341 (vpk) gäller brytning av wolfram i Norrbottens och Västerbottens län. Wolfram är en metall av stor strategisk betydelse, framhåller motionärerna. De pekar på att man i samband med en prospektering i Jokkmokks kommun har gjort ett intressant fynd av wolfram i Tjåmotis. Men wolfram har påträffats inte bara i Jokkmokk. Också i Arjeplogs kommun, f. ö. i närheten av uranfyndigheten i Pleutajokk, har flera wolframfynd gjorts. Även i angränsande delar av Västerbotten har wolframmineraliseringar studerats. Motionärerna hävdar att motiven för en brytning ökar om samtliga dessa wolframfynd bedöms gemensamt. De vill att regeringen snarast skall göra en helhetsbedömning av de aktuella wolframfynden. Stor vikt måste, säger de, läggas vid de rent beredskapsmässiga aspekterna.

Utskottet har erfarit att det av hittills gjorda fyndigheter i Jokkmokks och Arjeplogs kommuner f. n. endast är Tjåmotisfyndigheten som kan betraktas som intressant. NSG utför sedan sommaren 1982 provborrningar i området.

I motion 1982/83:336 (vpk) föreslås att det skall utarbetas ett handlingsprogram för nickelbrytning i Västerbotten, byggt på statligt ägande. Enligt motionären finns i dag en känd malmbas på drygt 4 miljoner ton nickelhaltig malm. Eftersom alla tecken tyder på att de hittills påvisade mängderna nickel bara utgör en mindre del av länets tillgångar bör man redan nu kunna påstå att utvinning är fullt möjlig, sägs det i motionen.

Utskottet konstaterar att SGU och Boliden AB efter det att mineralpolitiska utredningen år 1978 framlade sin rapport har påvisat en del mindre förekomster av nickel i Västerbotten och Norrbotten. Ingen av dessa förekomster bedöms emellertid i dag vara brytvärd. De hittills registrerade förekomsterna är antingen fattiga eller av dålig kvalitet. Prospekteringen efter legeringsmetaller fortsätter i området.

Motion 1982/83:2031 (s) gäller krom. Motionärerna önskar en utredning om möjligheten att lokalisera ett ferrokromverk till Kukkola i Tornedalen. Utskottet har inhämtat att någon kromfyndighet ännu inte påträffats i Tornedalen. NSG fortsätter emellertid under år 1983 prospekteringen i området.

Motion 1982/83:2028 (vpk) går ut på att möjligheterna till utvinning av vanadin i Järvsö och Bjuråker i Hälsingland bör tillvaratas och att förutsättningarna för anläggning av ett titansvampverk i anslutning till fyndigheten av titanjärnmalm där skall utredas. I motionen framhålls att vårt land från försörjningssynpunkt är sårbart vad beträffar vanadin och titan. Vidare påpekas att en ny, energisnål teknik för behandling av titanjärnmalm har utvecklats av svenska företag. Den borde, menar motionären, också komma till användning på svenska förekomster.

Från NSG har utskottet erfarit att de i motionen nämnda vanadinförekomsterna kan vara brytvärda. Speciellt gäller detta fyndigheten i Bjuråker (Sumåssjön). Däremot betraktas titanförekomsterna som marginella. På uppdrag av NSG undersöker AB Statsgruvor och Gränges International Mining möjligheterna till brytning. Resultatet av undersökningarna beräknas föreligga i början av år 1984. Därefter kan NSG ta ställning till projektets vidare utveckling.

Sammanfattningsvis kan i fråga om de projekt som berörs i motionerna 1982/83:336 (vpk), 1982/83:341 (vpk), 1982/83:809 (s) och 1982/83:2028 (vpk) konstateras att prospektering pågår eller att undersökningar om eventuell malmbrytning håller på att genomföras. Beträffande flera av de berörda förekomsterna av legeringsmetaller i Västerbotten och Norrbotten gäller emellertid att de är för fattiga eller av för dålig kvalitet för att vara brytvärda. Med hänvisning till vad som här anförts avstyrker utskottet de nu nämnda motionerna rörande legeringsmetaller.

Motion 1982/83:2031 (s), som avser kromproduktion, avstyrks med hänvisning till vad som har sagts i det föregående.

Grängesbergsgruvan

I Mellansverige återstår numera endast två järnmalmsgruvor, i Grängesberg och i Dannemora. Båda ägs av SSAB Svenskt Stål AB.

Grängesbergsgruvans framtid behandlas i motion 1982/83:1017 (vpk). Där uttalas att den sista stora järnmalmsgruvan i Mellansverige under inga omständigheter får läggas ned. Riksdagen och regeringen måste, menar motionären, vara särskilt uppmärksamma på SSAB:s handlande när det gäller Grängesbergsgruvan. Vidare sägs att statsmakterna har ansvaret att se till att nödvändiga investeringar görs i Grängesberg, så att gruvan kommer att leva vidare efter år 1990. Grängesbergsgruvans framtid är, menar motionären, inget företagsekonomiskt problem, utan det rör sig om samhällsekonomi och samhällsintresse på lång sikt. Motionären vill att riksdagen skall slå fast principen att inga gruvor får läggas ned förrän de är utbrutna och ersättningsarbeten har ordnats. Ansvaret för Grängesbergsgruvans framtid måste, hävdar han, flyttas från SSAB:s ledning till riksdagen. I motionen föreslås också att riksdagen skall uttala att Grängesbergsgruvan

bör tillföras erforderliga investeringsmedel så att gruvbrytning blir möjlig även i framtiden.

Vad gäller större investeringar i Grängesbergsgruvan har utskottet erfarit att SSAB omkring årsskiftet 1985-1986 kommer att fatta beslut i fråga om en ny transportnivå.

Enligt utskottets mening kan riksdagen inte slå fast som princip att ingen gruva får läggas ned förrän den är utbruten. En bedömning av de ekonomiska förutsättningarna på lång sikt måste i varje särskilt fall vara avgörande för en gruvas framtid. Utskottet finner det felaktigt att ansvaret för Grängesbergsgruvans framtid skulle, som förordas i motionen, flyttas från SSAB:s ledning till riksdagen. Det rör sig här om en sådan fråga som normalt bör handläggas av företagets styrelse och verkställande ledning. Utskottet avstyrker sålunda motion 1982/83:1017 (vpk).

Zinksmältverk

I Åmmeberg i Örebro län finns landets äldsta zinkgruva. Sedan år 1857 ägs denna av den belgiska koncernen Vieille Montagne. Av malmen framställs slig, som utskeppas till Belgien.

I motion 1982/83:1020 (vpk) föreslås att frågan om anläggning av ett zinksmältverk inom Örebro län skall utredas. I motionen sägs att utvecklingen i fråga om behovet av zink i Sverige och på världsmarknaden talar för att det bör kunna finnas utrymme för ett zinksmältverk inom Sverige. En omfördelning av kapaciteten inom Norden borde vara möjlig. Motionären menar att det också måste beaktas att överföring av förädlingskapacitet från äldre verk till ett nytt med modernare teknik kan leda till att de försurande utsläppen över Norden och Europa kommer att minska.

En motion med samma innehåll avslogs våren 1982 (NU 1981/82:40). Näringsutskottet hänvisade då till mineralpolitiska utredningens påpekande (SOU 1979:40) att det vad gäller smältverk för zinkframställning råder en betydande överkapacitet i Skandinavien. Till detta kan läggas att hela Europa i dag kännetecknas av en sådan överkapacitet. Utskottet avstyrker även årets motion i ämnet.

Håkansbodamalmen

I Bergslagen bedrevs tidigare gruvbrytning bl. a. även i Håkansboda. Brytningen där upphörde år 1919.

Motion 1982/83:1504 (m) behandlar frågan om en fullständig prospektering av Håkansbodamalmen.

Generaldirektör Bertil Rehnberg fick år 1976 i uppdrag av regeringen att lämna förslag till tidigareläggning av åtgärder inom SSAB i syfte att mildra sysselsättningskonsekvenserna av nedläggningen av Strássa gruva. Resultatet blev att riksdagen avsatte 5 milj. kr. för prospektering av Håkansboda-

malmen. Gruvan i Håkansboda står nu inför hotet att vattenfyllas. Det är, menar motionären, i nuvarande situation rimligt att undersökningen av Håkansbodamalmen blir slutförd, varvid kostnaderna för detta bör inrymmas inom ordinarie prospekteringsanslag.

Utskottet har vid flera tillfällen och senast våren 1982 (NU 1981/82:40) behandlat frågan om utnyttjandet av Håkansbodafyndigheten. Enligt utvärderingar som Boliden, AB Statsgruvor och Gränges International Mining nyligen har genomfört är malmen alltför fattig för att vara brytvärd. För att prospekteringsarbetet skall kunna fortsättas har man emellertid ansökt om medel från programmet för utökad prospektering. Mot här angiven bakgrund avstyrker utskottet motion 1982/83:1504 (m).

Borrkärnearkiv

I motion 1982/83:802 (s) framhålls att det under hela efterkrigstiden har förekommit prospekteringsarbete i Bergslagen. En del av prospekteringsarbetet har medfört att gruvbolagen har samlat borrkärnor. Dessa utgör, säger motionärerna, en viktig information som skulle vara till nytta för företag som driver eller ämnar driva gruvverksamhet. Mot denna bakgrund anser motionärerna att det är väsentligt att existerande borrkärnor används i prospekteringsarbetet. De menar att regeringen bör utfärda tilläggsdirektiv till utredningen (I 1982:02) om vissa frågor inom mineralområdet med innebörden att den skall lämna förslag till en ordning för hur befintlig information i borrkärnearkiv skall ställas till förfogande för alla som ämnar bedriva prospekterings- eller gruvverksamhet.

I direktiven för den utredning som nämns i motionen är redan föreskrivet att utredaren skall beakta den fråga som behandlas i motionen. Utskottet avstyrker därför denna.

Minerallagstiftning m. m.

Avslutningsvis behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden om ändringar i de rättsregler som gäller i fråga om prospektering och mineralutvinning. En utgångspunkt är därvid att industriministern i budgetpropositionen (prop. 1982/83:100 bil. 14 s. 87) har meddelat att han avser att föreslå regeringen att tillkalla en kommitté med uppdrag att göra en samlad översyn av minerallagstiftningen. Direktiv för den tillämnade utredningen har ännu inte offentliggjorts.

Som översiktligt har redovisats i det föregående (s. 16) finns i den svenska lagstiftningen om rätten att utvinna mineraltillgångar uttryck för tre olika regleringsprinciper. Den avvägning som lagstiftaren har gjort beträffande olika slags mineral innefattar viktiga näringspolitiska ställningstaganden. Med utgångspunkt i jordäganderättssystemet är frågan först om en mineralfyndighet skall kunna undandras jordägaren och upplåtas åt någon

annan för exploatering. Om detta anses böra vara fallet är nästa fråga om inmutningssystemet eller koncessionssystemet skall tillämpas. Det förstnämnda kan anses ge särskild stimulans åt sökandet efter nya mineraltillgångar. Önskvärdheten av skydd för allmänna intressen kan tala för koncessionssystemet. Minerallagen är grundad på detta system, medan gruvlagen bygger på inmutningssystemet. Eftersom staten enligt gruvlagen utan särskild åtgärd får hälftenandel – kronoandel – i alla utmål som anvisas tillgodoser inmutningssystemet i betydande mån även det allmännas ekonomiska intressen. Koncession enligt minerallagen kan förenas med villkor att staten skall ha rätt att delta i den koncessionerade verksamheten.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1982/83:1035 vittgående förändringar i den rättsliga regleringen på mineralområdet.

Ett krav är därvid att inmutningssystemet skall avskaffas och ersättas med ett enhetligt koncessionssystem.

Som utskottet framhöll förra året (NU 1981/82:40 s. 29) kan det alltid finnas skäl att – inte minst från näringspolitisk utgångspunkt – diskutera avvägningen mellan de olika mineralrättsliga systemens tillämpningsområden. För den aviserade utredningen om minerallagstiftningen måste detta vara en huvudfråga. Utskottet kan emellertid lika litet som tidigare finna skäl för en så genomgripande förändring som ett avskaffande av inmutningssystemet skulle innebära. Det berörda motionsyrkandet avstyrks alltså.

I samma motion begärs vidare att minerallagstiftningen skall ändras på sådant sätt att alla nya mineralfyndigheter helt tillfaller samhället. Koncession enligt den av motionärerna föreslagna ordningen skulle alltså inte kunna lämnas åt andra än samhällsägda företag.

Utskottet vill liksom tidigare framhålla att intresset av samhälleligt ägande i betydande grad är tillgodosett enligt nuvarande ordning. Motionsyrkandet om en fullständig nationalisering av framdeles påträffade mineraltillgångar avstyrks.

I linje med detta yrkande ligger ett annat i samma motion, enligt vilket riksdagen skall uttala att staten inte bör upplåta eller överlåta den kronoandel som har erhållits med stöd av gruvlagen.

Liksom tidigare (se s. 20) anser utskottet att omständigheterna i det enskilda fallet bör bli avgörande för om staten skall utnyttja sin kronoandel genom direkt medverkan i gruvdriften eller i stället upplåta eller överlåta kronoandelen åt någon annan intressent. Utskottet avstyrker alltså det yrkande i motion 1982/83:1035 (vpk) som här är i fråga.

I motion 1982/83:815 (vpk), som har föranletts av det tidigare (s. 26) behandlade samarbetsavtalet mellan LKAB och Svenska BP Mineral AB, begärs åtgärder i syfte att förhindra att utländska intressen kan engagera sig i den svenska gruvnäringen. Motionärerna anför bl. a. att det kan bli svårare att upprätta fredskrislager av wolfram och molybden – de metaller som samarbetet mellan LKAB och BP närmast gäller – ifall ett multinationellt

företag får möjlighet att utöva kontroll över dessa metaller. Deras yrkande avser alla stadier från prospektering till utvinning av metaller.

Utländska företags möjligheter att förvärva inmutningsrätt eller rätt till utmål enligt gruvlagen begränsas genom den kontroll som baseras på lagen (1982:618) om utländska förvärv av fast egendom m. m. Tidigare fanns bestämmelser på detta område i en lag från år 1916. Utskottet hänvisar till den redogörelse för lagbestämmelser och motivuttalanden som har lämnats i det föregående (s. 19).

Utskottet anser att den nämnda lagen ger staten erforderliga möjligheter att förhindra icke önskvärda utländska engagemang inom den svenska gruvnäringen. I motiven för lagen har särskilt understrukits att det vid tillståndsprövning beträffande inmutningsrätt och rätt till utmål kan finnas anledning att fästa stor vikt vid det allmänna intresset av att ifrågavarande malmtillgångar behålls i svensk ägo. Att ett utländskt företag kan ha viss möjlighet att bedriva prospektering i Sverige utan särskilt tillstånd finner utskottet inte anmärkningsvärt, eftersom det för en inmutning som möjliggör närmare undersökning krävs förvärvstillstånd enligt lagen. Utskottet avstyrker sålunda det nu behandlade yrkandet i motion 1982/83:815 (vpk).

Uranhaltiga mineral tillhör dem som omfattas av minerallagen och som det alltså krävs koncession för att få bryta. I tre motioner – partimotionerna 1982/83:1100 (c) och 1982/83:1108 (vpk) samt motion 1982/83:2023 (c) – begärs förbud mot prospektering efter uran och mot uranbrytning. Yrkandet härom är i vart och ett av fallen sammankopplat med andra yrkanden som ger uttryck för en kritisk inställning till kärnkraften. Dessa övriga yrkanden – bl. a. om förbud mot upparbetning av använt kärnbränsle och mot export av kärnkraftsteknologi – har tagits upp i andra sammanhang (NU 1982/83:33, 1982/83:24).

Utskottet har åren 1981 och 1982 avstyrkt motsvarande motionsyrkanden om förbud mot uranbrytning etc. under hänvisning till de krav på tillstånd enligt minerallagen och andra lagar som staten redan har ställt upp. De nu aktuella motionerna föranleder inte något ändrat ställningstagande och avstyrks sålunda av utskottet.

I motion 1982/83:648 (c, m, fp) föreslås en ändring i minerallagen avseende fastighetsägares möjligheter att utan koncession utnyttja fyndigheter av naturgas på egen mark. En liknande motion år 1981 vann icke gehör hos utskottet och riksdagen. Frågans behandling det året finns utförligt redovisad i det föregående (s. 20). Utskottet finner inte skäl för något ändrat ställningstagande från riksdagens sida men vill framhålla att de förhållanden som motionärerna berör kan övervägas vid den förestående översynen av minerallagstiftningen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *prospektering m. m.*
   att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 bilaga 14 punkt D 4 och med avslag på motion 1982/83:2007 yrkandena 13–15
   a) bemyndigar regeringen att under budgetåret 1983/84 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebär åtaganden om högst 40 000 000 kr. för budgetåret 1984/85, 26 000 000 kr. för budgetåret 1985/86 och 17 000 000 kr. för budgetåret 1986/87,
   b) till *Statens gruvegendom: Prospektering m. m.* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 61 238 000 kr.,
2. beträffande *förvaltning av statens gruvegendom*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:100 bilaga 14 punkt D 5 och med avslag på motion 1982/83:2007 yrkande 16 till *Statens gruvegendom: Egendomsförvaltning m. m.* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 11 454 000 kr.,
3. beträffande *Sveriges geologiska undersökning*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:100 bilaga 14 punkterna D 1–D 3 för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisar
   a) till *Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering m. m.* ett reservationsanslag av 64 065 000 kr.,
   b) till *Sveriges geologiska undersökning: Utrustning* ett reservationsanslag av 1 277 000 kr.,
   c) till *Bergsstaten* ett förslagsanslag av 2 209 000 kr.,
4. beträffande *malmbrytning i Hälsingland*
   att riksdagen avslår
   a) motion 1982/83:255,
   b) motion 1982/83:1585 yrkande 3 i ifrågavarande del,
5. beträffande *ökade prospekteringsinsatser i Västernorrlands och Jämtlands län*
   att riksdagen avslår
   a) motion 1982/83:653,
   b) motion 1982/83:1028,
   c) motion 1982/83:1481 yrkandena 3 och 4,
6. beträffande *mineralpolitiskt åtgärdsprogram*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1031 och motion 1982/83:1035 yrkandena 1, 2 och 6.

7. beträffande *samarbete mellan LKAB och Svenska BP Mineral AB*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:815 yrkandena 1 och 3,
8. beträffande *användning av bioteknik inom gruvnäringen*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:342,
9. beträffande *småskalig gruvbrytning*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:2044,
10. beträffande *Ranstadsverket*
    att riksdagen med bifall till motion 1982/83:256 och med avslag på motion 1982/83:1013 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
11. beträffande *vissa legeringsmetaller*
    att riksdagen avslår
    a) motion 1982/83:336 (nickel),
    b) motion 1982/83:341 (wolfram),
    c) motion 1982/83:809 (scheelitmalm),
    d) motion 1982/83:2028 (vanadin och titan),
12. beträffande *kromproduktion i Tornedalen*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:2031,
13. beträffande *Grängesbergsgruvan*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1017,
14. beträffande *zinksmältverk i Örebro län*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1020,
15. beträffande *prospektering i Håkansboda*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1504,
16. beträffande *borrkärnearkiv*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:802,
17. beträffande *avskaffande av inmutningssystemet*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1035 yrkande 3,
18. beträffande *samhälleligt ägande av nya mineralfyndigheter*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1035 yrkande 5,
19. beträffande *utnyttjande av kronoandel*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1035 yrkande 4,
20. beträffande *åtgärder för att förhindra utländska engagemang inom gruvnäringen*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:815 yrkande 2,
21. beträffande *förbud mot uranbrytning m. m.*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1100 yrkande 10, motion 1982/83:1108 yrkande 6 och motion 1982/83:2023 yrkande 1,
22. beträffande *rätt till vissa gasfyndigheter*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:648.

Stockholm den 14 april 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wääg (s), Tage Sundkvist (c) (mom. 17–22), Staffan Burenstam Linder (m) (mom. 1–16), Lilly Hansson (s) (mom. 17–22), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Olof Johansson (c) (mom. 1–16), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s) (mom. 1–16), Per Westerberg (m), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Ivar Franzén (c), Sture Thun (s) (mom. 17–22), Nic Grönvall (m) (mom. 17–22), Bo Finnkvist (s) (mom. 1–16), Sylvia Pettersson (s) och Hugo Bergdahl (fp).

Reservationer

1. Prospektering m. m. (mom. 1)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Utskottet delar" och slutar "motion 1982/83:2007 (m) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är uppenbar risk för att den kraftiga ökning av det statliga prospekteringsstödet som skulle bli följden av regeringens förslag kan inverka negativt på företagens egna prospekteringsansträngningar eller komma att medföra betydande resursknapphet vid ett rationellt utnyttjande av anslagna medel. Utskottet instämmer därför i de yrkanden i motion 1982/83:2007 (m) som går ut på att prospekteringsanslaget skall minskas och att regeringens bemyndigande att göra åtaganden för NSG:s räkning skall inskränkas till att gälla 10 milj. kr. för budgetåret 1984/85.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *prospektering m. m.*
   att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 bilaga 14 punkt D 4 och med bifall till motion 1982/83:2007 yrkandena 13–15
   a) bemyndigar regeringen att under budgetåret 1983/84 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebär åtaganden för budgetåret 1984/85 om högst 10 000 000 kr.,
   b) till *Statens gruvegendom: Prospektering m. m.* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 46 238 000 kr.

2. Förvaltning av statens gruvegendom (mom. 2)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Den särskilda" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Liksom motionärerna anser utskottet att den föreslagna anslagsposten om 4 milj. kr. till utgifter för s. k. latenta kronoandelar bör slopas.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *förvaltning av statens gruvegendom*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 bilaga 14 punkt D 5 och med bifall till motion 1982/83:2007 yrkande 16 till *Statens gruvegendom: Egendomsförvaltning m. m.* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 7 454 000 kr.

3. Mineralpolitiskt åtgärdsprogram (mom. 6)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 25 med "Utskottet utgår" och slutar på s. 26 med "denna motion" bort ha följande lydelse:

En sådan planering av gruvverksamheten i Sverige som krävs i motion 1982/83:1035 (vpk) är enligt utskottets mening en nödvändig förutsättning bl. a. för att de satsningar på mineralområdet som nu genomförs skall ge resultat. Samhällelig kontroll över prospekteringen, nationalisering av mineralförekomsterna och samhälleliga initiativ till vidareförädling och till vidgat handelsutbyte är betydelsefulla inslag i planeringen. En viktig organisatorisk detalj är att SGU bör återfå sin tidigare samlade organisation. Planeringen måste i sin helhet styras av samhällsekonomiska överväganden och präglas av ett internationellt perspektiv. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande till regeringen av här angiven innebörd.

Ett regionalt åtgärdsprogram för gruvnäringen i Bergslagen måste ingå som en viktig del i det program för hela gruvindustrin som utskottet nu har uttalat sig för. Sålunda tillstyrker utskottet även motion 1982/83:1031 (vpk).

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *mineralpolitiskt åtgärdsprogram*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1031 och motion 1982/83:1035 yrkandena 1, 2 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Samarbete mellan LKAB och Svenska BP Mineral AB (mom. 7)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar inte regeringens övertygelse att LKAB och svensk gruvindustri kan dra fördel av ett samarbete med utländska företag.

NSG är i sitt remissvar kritisk mot samarbetsavtalet och framhåller att LKAB-koncernen under många år har lagt ned betydande resurser på prospektering inom det aktuella området och får förutsättas därigenom ha stor erfarenhet av och kunskap om prospekteringens alla led i detta svårprospekterade område. NSG motiverar sin negativa inställning till avtalet med att detta inte tillräckligt tillgodoser LKAB:s intressen. Förutsatt att staten ej avsäger sig sin rätt till kronoandel kan det, framhåller NSG, inträffa att BP blir hälftendelägare i utmål. Det brytningsvitsord som följer av kronoandelsinnehavet medför visserligen att en fyndighet inte mot statens önskan kan blockeras för utnyttjande. Det brytningsvitsord som följer av innehav av hela inmutarandelen medför å andra sidan att en fyndighet kan brytas ut vid en tidpunkt som inte överensstämmer med inhemska intressen.

Utskottet delar den uppfattning som NSG redovisar i remissvaret. Det är enligt utskottets mening anmärkningsvärt att regeringen inte har tagit hänsyn till de tungt vägande invändningar som både denna expertinstans och Svenska gruvindustriarbetareförbundet har riktat mot avtalet mellan LKAB och BP. Såsom framhålls i motion 1982/83:815 (vpk) är det av stor nationell betydelse att vidare samarbete mellan svenska och utländska gruvföretag förhindras. Det finns annars uppenbar risk för att vårt land tappar kontrollen över väsentliga naturtillgångar och att landets nationella oberoende försvagas. Utskottet tillstyrker således de här berörda förslagen i motion 1982/83:815 (vpk). Samarbetet mellan LKAB och BP bör med det snaraste bringas att upphöra. I stället bör LKAB – enligt förslag som regeringen bör förelägga riksdagen – få erforderliga medel för att i egen regi driva önskvärd mineralprospektering i mellersta och södra Sverige.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *samarbete mellan LKAB och Svenska BP Mineral AB*

   att riksdagen med bifall till motion 1982/83:815 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Ranstadsverket (mom. 10)

Olof Johansson (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 29 med "Utskottet delar" och slutar på s. 30 med "motion 1982/83:1013 (c) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Resultaten av det forsknings- och utvecklingsprogram som sedan år 1978 bedrivs i Ranstad visar entydigt att det av såväl miljömässiga som ekonomiska skäl saknas förutsättningar för exploatering av skifferfyndigheten där. Detta leder, såsom framhålls i motion 1982/83:1013 (c), till slutsatsen att det nuvarande arbetet vid Ranstadsverket måste upphöra. Det är då angeläget att omfattningen och finansieringen av erforderliga återställningsarbeten vid Ranstad liksom också den framtida användningen av Ranstadsverket utreds. Den utredning om Ranstadsverkets framtid som genomförs inom ramen för 1981 års energikommitté (I 1981:08) bör ge ett sådant underlag att beslut om verkets framtida användning kan fattas under hösten 1984. Samtidigt bör även frågan om återställningsarbetena få sin lösning. Riksdagen bör göra ett uttalande av nu angiven innebörd. Utskottet tillstyrker sålunda motion 1982/83:1013 (c). Av detta följer att motion 1982/83:256 (m) avstyrks.

dels att utskottet under 10 bort hemställa

10. beträffande *Ranstadsverket*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1013 och med avslag på motion 1982/83:256 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Vissa legeringsmetaller (mom. 11)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Sammanfattningsvis kan" och slutar med "rörande legeringsmetaller" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill anföra följande beträffande legeringsmetaller.

Sverige är till 85 % beroende av import för att tillgodose behovet av den viktiga specialmetallen wolfram. Beträffande nickel är importberoendet totalt. Marknaden för båda dessa metaller domineras av ett fåtal producenter – tre företag svarar för hälften av världens produktion av wolfram och ett enda företag har nära hälften av all nickelframställning. En rad skäl talar för att Sverige bör göra ansträngningar att bryta detta ensidiga beroende. Beträffande wolfram är det därför väsentligt att regeringen snarast gör en helhetsbedömning av aktuella wolframfynd. Utskottet vill också i detta sammanhang framhålla vikten av att regeringen ställer ett tillräckligt belopp till förfogande för prospektering efter scheelitmalm i Bergslagen. Såväl de

ekonomiska som de beredskapsmässiga skälen för utnyttjande av fyndigheter i norra Sverige påverkas av om man ser de olika fyndigheterna i ett samlat perspektiv. Då det gäller nickel förefaller det tydligt att det har funnits en benägenhet att underskatta de befintliga tillgångarna och deras framtida betydelse. Med hänsyn till bl. a. den stora betydelse nickel har för kvalificerad ståltillverkning bör ett handlingsprogram utarbetas för hur de svenska nickeltillgångarna skall kunna utnyttjas.

Vad gäller vanadin och titan är Sveriges importberoende totalt. Världsmarknaden domineras beträffande båda dessa metaller i mycket hög grad (50 % eller mer) av ett enda företag. Det får betraktas som klarlagt, att vanadinförekomsterna i Järvsö och Bjuråker är brytvärda. Det är därför av vikt att beslut om brytning kan fattas snarast möjligt. I anslutning härtill framstår det som angeläget att utreda i vad mån den nya, energisnåla teknik för behandling av titanjärnmalm som har utvecklats i Sverige kan motivera utvinning av titan parallellt med vanadin.

Utskottet ställer sig sålunda positivt till förslagen i motionerna 1982/83:336 (vpk), 1982/83:341 (vpk), 1982/83:809 (s) och 1982/83:2028 (vpk) och föreslår att riksdagen gör ett uttalande till regeringen av den innebörd som utskottet här har angivit.

dels att utskottet under 11 bort hemställa

11. beträffande *vissa legeringsmetaller*
att riksdagen med anledning av
a) motion 1982/83:336 (nickel),
b) motion 1982/83:341 (wolfram),
c) motion 1982/83:809 (scheelitmalm),
d) motion 1982/83:2028 (vanadin och titan)
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Grängesbergsgruvan (mom. 13)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motion 1982/83:1017 (vpk)" bort ha följande lydelse:

I SSAB:s strukturplaner har de mellansvenska gruvorna varit styvmoderligt behandlade. Kravet på vinst har legat som ett ok över Grängesbergsgruvan. Man hade en nådatid fram till halvårsskiftet 1982, vilket klarades med ett nödrop. Detta skedde till priset av att man tillvaratog endast de mest brytvärda malmerna. De tidigare tillredningsarbetena är i dag en fördel, men några nya framtidsinvesteringar finns inte i sikte. Grängesbergsgruvans framtid är höljd i dunkel. Skall de kortsiktiga vinsterna styra gruvans framtid,

är det stor fara för nedläggning när nuvarande tillredningsarbeten har spelat ut sin roll.

Enligt utskottets mening har statsmakterna ansvaret för att nödvändiga investeringar görs i Grängesberg så att gruvan kan leva vidare efter år 1990.

Allmänt bör riksdagen ansluta sig till den princip som Svenska gruvindustriarbetareförbundet en gång lanserade, nämligen att inga gruvor får läggas ned förrän de är utbrytna och ersättningsarbeten har ordnats. Frågan gäller inte bara en gruva utan en hel bygd, dess yrkestraditioner och framtid. Ansvaret för Grängesbergsgruvans framtid måste flyttas från SSAB:s ledning till riksdagen.

Utskottet anser således att de krav som framförs i motion 1982/83:1017 (vpk) bör tillgodoses. Det bör slås fast att Grängesbergsgruvan inte får läggas ned förrän malmen i gruvan är utbruten och ersättningsarbeten har anskaffats för dess anställda. Regeringen bör lägga fram förslag om erforderliga investeringar i gruvan från statens sida, så att gruvbrytning i Grängesberg blir möjlig även i framtiden.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *Grängesbergsgruvan*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1017 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Zinksmältverk i Örebro län (mom. 14)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "En motion" och slutar med "i ämnet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen att det kan vara viktigt från försörjnings- och beredskapssynpunkt att den zinkmineral som bryts i Sverige helt eller till viss del också förädlas inom landet.

Vidare vill utskottet framhålla att det är nödvändigt att samhället tar vara på alla uppslag som kan tänkas ge sysselsättning och utkomst i Bergslagen. Etablering av ett zinksmältverk är ett sådant uppslag av stort intresse. Örebro län är, liksom övriga bergslagslän, hårt drabbat av vikande sysselsättning inom industrin med påföljande folkminskning. Särskilt gäller detta länets norra och västra delar.

Utskottet anser alltså i likhet med motionären att en utredning om ett zinksmältverk i Örebro län bör komma till stånd.

dels att utskottet under 14 bort hemställa

14. beträffande *zinksmältverk i Örebro län*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1020 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Avskaffande av inmutningssystemet (mom. 17)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det självklart att utnyttjandet av våra mineraltillgångar helt måste få bestämmas av samhällsintresset. Inmutningssystemet tillåter inte detta utan ger långtgående favörer åt privata intressen. Det måste vara en huvuduppgift för den förestående utredningen om minerallagstiftningen att medverka till en ändring av detta förhållande genom att föreslå avskaffande av inmutningssystemet och införande av ett enhetligt koncessionssystem. Utskottet tillstyrker sålunda det berörda yrkandet i motion 1982/83:1035 (vpk).

dels att utskottet under 17 bort hemställa

17. beträffande *avskaffande av inmutningssystemet*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1035 yrkande 3 hos regeringen begär förslag till ny gruv- och minerallagstiftning grundad på ett enhetligt koncessionssystem.

10. Samhälleligt ägande av nya mineralfyndigheter (mom. 18)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "mineraltillgångar avstyrks" bort ha följande lydelse:

En samlad planering av mineralutvinning i hela landet är en grundläggande förutsättning för att den svenska gruvindustrin skall kunna återfå sin roll som en basnäring i verklig mening. En ny, offensiv gruvpolitik kan emellertid inte genomföras om privata exploatörer även fortsättningsvis får tillägna sig påträffade mineralfyndigheter. Endast ett samhälleligt ägande kan ge garanti för att mineraltillgångarna utnyttjas i enlighet med folkflertalets intresse. En ordning som tillförsäkrar staten ensamrätt till nya mineralfyndigheter kan utan svårighet införas. Det bör ankomma på den aviserade utredningen om minerallagstiftningen att lägga fram förslag därom. Det berörda yrkandet i motion 1982/83:1035 (vpk) bör tillgodoses genom ett uttalande av riksdagen med denna innebörd.

dels att utskottet under 18 bort hemställa

18. beträffande *samhälleligt ägande av nya mineralfyndigheter*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1035 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Utnyttjande av kronoandel (mom. 19)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Liksom tidigare " och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

I avvaktan på att alla mineralfyndigheter kan överföras i samhällets ägo bör staten inte göra avkall på den möjlighet till aktiv medverkan inom gruvindustrin som kronoandelsinstitutet ger. Riksdagen bör följaktligen, enligt yrkandet härom i motion 1982/83:1035 (vpk), som en riktlinje för regeringens handlande uttala att staten inte bör upplåta eller överlåta kronoandel till någon annan.

dels att utskottet under 19 bort hemställa

19. beträffande *utnyttjande av kronoandel*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1035 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Åtgärder för att förhindra utländska engagemang inom gruvnäringen (mom. 20)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion 1982/83:815 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Regleringen enligt den nämnda lagen är enligt utskottets mening helt otillräcklig för att effektivt förhindra besvärande utländska engagemang i den svenska gruvnäringen. Utan någon prövning från regeringens eller myndighets sida kan ett utländskt företag bedriva prospektering i Sverige fram till det stadium då utmål erfordras. De kriterier för prövning av frågor om förvärvstillstånd som framgår av lagen och dess förarbeten är alltför uddlösa. I ett motivuttalande anges rent av som en utgångspunkt för lagstiftningen "den allmänt liberala princip som hittills gällt" för utländska direktinvesteringar i Sverige. Utskottet finner det rådande rättsläget oacceptabelt och stöder det nu behandlade yrkandet i motion 1982/83:815 (vpk). Riksdagen bör alltså uttala sig för en sådan framställning till regeringen som motionärerna förespråkar.

dels att utskottet under 20 bort hemställa

20. beträffande *åtgärder för att förhindra utländska engagemang inom gruvnäringen*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:815 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Förbud mot uranbrytning m. m. (mom. 21)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Det råder enighet om att det uran som erfordras för det svenska kärnkraftsprogrammet kan anskaffas från andra länder. Något behov av uranbrytning i Sverige föreligger följaktligen inte. En sådan skulle f. ö. knappast kunna bli lönsam. Avgörande för utskottets ställningstagande är emellertid ett par andra omständigheter. Svensk uranbrytning skulle kunna bidra till att öka riskerna för kärnvapenspridning. Vidare är uranbrytning förenad med ovanligt stora miljöproblem, som det är osäkert om man kan bemästra. Dessa skäl talar starkt för ett sådant förbud som motionärerna förespråkar. Riksdagen bör ansluta sig till de tre motionsyrkandena och begära lagförslag i ämnet från regeringen.

dels att utskottet under 21 bort hemställa

21. beträffande *förbud mot uranbrytning m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1100 yrkande 10, motion 1982/83:1108 yrkande 6 och motion 1982/83:2023 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Innehåll

Ärendet ... 1

Propositionen ... 1

Motionerna ... 2

Uppgifter i anslutning till motionerna ... 6
Allmänt om gruvindustrin ... 6
Legeringsmetaller: fyndigheter i Sverige ... 11
Biogeoteknik ... 14
I motionerna angivna mineralfyndigheter ... 16
Minerallagstiftning m. m. ... 17

Utskottet ... 21
Allmän mineralpolitik ... 21
Samarbetet mellan LKAB och Svenska BP Mineral AB ... 26
Ny teknik inom gruvindustrin ... 27
Ranstadsverket ... 28
Särskilda projekt ... 30
Minerallagstiftning m. m. ... 34
Hemställan ... 37

Reservationer ... 39
1. Prospektering m. m. (m) ... 39
2. Förvaltning av statens gruvegendom (m) ... 40
3. Mineralpolitiskt åtgärdsprogram (vpk) ... 40
4. Samarbete mellan LKAB och Svenska BP Mineral AB (vpk) 41
5. Ranstadsverket (c, vpk) ... 42
6. Vissa legeringsmetaller (vpk) ... 42
7. Grängesbergsgruvan (vpk) ... 43
8. Zinksmältverk i Örebro län (vpk) ... 44
9. Avskaffande av inmutningssystemet (vpk) ... 45
10. Samhälleligt ägande av nya mineralfyndigheter (vpk) ... 45
11. Utnyttjande av kronoandel (vpk) ... 46
12. Åtgärder för att förhindra utländska engagemang inom gruvnäringen (vpk) ... 46
13. Förbud mot uranbrytning m. m. (c, vpk) ... 47

minab/gotab Stockholm 1983 75255